

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Sukupuolten tasa- arvo Helsingissä – poimintoja tilastoista

Tuija Mustajärvi & Outi Lepola

Tilastoja
2025:3

Helsinki

Tiedustelut

Tuija Mustajärvi, p. 040 188 2160
Tuuli Anna Renvik, p. 040 158 2800
etunimi.sukunimi(at)hel.fi

Julkaisija

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Osoite

PL 550, 00099 Helsingin kaupunki
(Työpajankatu 8)

Internet

www.hel.fi/kaupunkitieto

Kuvat

Helsinki Material Bank
Kansikuva Ninni West
s. 6 Laura Dove
s. 20 Juha Valkeajoki
s. 24 Jussi Hellsten
s. 33 Vesa Laitinen
s. 38 Marek Sabogal

Kuviot ja taitto

KMG, Petteri Mäntysaari

Saavutettavuus

Kuvioiden datat saa saavutettavassa muodossa osoitteesta
kaupunkitieto(at)hel.fi

Verkkajulkaisu

ISSN 2954-176X

Sisällys

Johdanto	4
Tiedot sukupuolittain	7
• Hyvinvointi ja terveys	7
• Turvallisuus	20
• Koulutus, työ ja toimeentulo	26
• Osallisuus ja syrjintä	35
FOKUS: Sukupuolivähemmistöjen tilanne ja tiedonkeruun haasteet	40
Yhteenveto	45
Lähteet	48
Indikaattorit ja niiden tietolähteet	50

Liite 1: Tarkasteluun valikoitujen mittareiden kytkökset kaupungin keskeisiin seurantoihin ja eri elämäntilanteisiin

Johdanto

Helsinki on Suomen suurin kaupunki ja työnantaja, ja siksi sen linjauksilla ja toimenpiteillä on erityistä painoarvoa. Kaupungin vahva ja pitkäjänteinen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen on erityisen tärkeä ajassa, jossa myönteinen tasa-arvokehitys on kohdannut enenevässä määrin haasteita ja vastustusta.

Suomella on pitkään ollut maine tasa-arvon mallimaana, mutta sukupuolittuneita eroja ja sukupuolten välisiä epäkohtia löytyy meilläkin yhä kaikilta elämänalueilta. Eurooppalaisittain sukupuolten tasa-arvon kehitys on monissa muissa maissa ollut viime vuosina Suomea nopeampaa. Euroopan tasa-arvoinstituutin EIGE:n julkaisemassa eurooppalaisessa tasa-arvoindeksissä Suomen sijoitus putosi vuonna 2023 neljäs sijaa ja oli kahdeksas. Suomi sijoittui kahdeksanneksi myös vuoden 2024 indeksissä. (Euroopan tasa-arvoinstituutti 2023 ja 2024.)

Kansainvälisesti tarkasteltuna sukupuolten tasa-arvon, naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustus on viime aikoina kasvanut ja niin sanottu anti gender -liikehdintä pyrkii heikentämään jo saavutettuja tasa-arvoon liittyviä oikeuksia (Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko 2022).

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on kaupungin lakisääteinen, strateginen ja eettinen velvoite

Kaupunki palveluineen on lähellä jokaisen ihmisen arkea ja siksi kaupungilla on keskeinen rooli myös sukupuolten tasa-arvon edistämässä. Helsingin kaupunkistrategiassa 2021–2025 todetaan, että Helsinki on sitoutunut yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien edistämiseen kaikessa toiminnassaan. Tämä heijastelee Suomen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön velvoitteita viranomaisille. Sukupuolten tasa-arvo on myös yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista (SDG), joihin kaupunki on vahvasti sitoutunut. Lisäksi sukupuolten tasa-arvo on kaupungin tärkeä eettinen periaate, joka ylittää strategiakaudet.

Strategisten mittareiden tarkastelu sukupuolittain tukee tiedolla johtamista

Sukupuolten tasa-arvon edistämismittareiden toteutuminen käytännössä edellyttää tietoa eri sukupuolten tilanteesta sekä tiedon aktiivista hyödyntämistä. Käsillä olevan strategisten mittareiden sukupuolittaisen tarkastelun tavoitteena on koota tietoa ja tuoda näkyviin mahdollisia eroja sukupuolten välillä. Tarkastelun toivotaan osaltaan tukevan uuden kaupunkistrategian 2025–2029 valmistelua sekä sen toimeenpanon, resursoinnin ja seurannan suunnittelua kaikkialla kaupunkiorganisaatiossa sukupuolten tasa-arvon edistämisen näkökulmasta.

Samantyylinen kokonaistarkastelu julkaistiin ensimmäistä kertaa keväällä 2021 edellisen strategiakauden vaihdoksen kynnyksellä (Mustajärvi & Ahlgren-Leinvuo 2021). Tiheämpää tarkasteluväliä ei ole nähty järkevänä, koska useimpien indikaattoritietojen lähdeaineistot päivittyvät harvemmin kuin kerran vuodessa. Lisäksi monissa ilmiöissä tapahtuu harvoin merkittäviä muutoksia vuositason, vaan kyse on pidemmän aikavälin trendeistä.

Sukupuolten tasa-arvon edistämisen kannalta on erittäin tärkeää, että seuranta sukupuolinäkökulmasta tehdään läpileikkaavasti eli siten, että myös toimialat ja palvelukokonaisuudet seuraavat mahdollisia omia mittaristojaan sukupuolen mukaan ja hyödyntävät tietoa

toiminnassaan. Erityisesti kaivataan rohkeutta toteuttaa myös sukupuolierityisiä, eli erityisesti naisille, miehille tai sukupuolivähemmistöille kohdennettuja toimenpiteitä, kun niille tietopohjan perusteella on tarvetta.

Tasa-arvolaki velvoittaa viranomaisia, koulutuksen järjestäjiä ja työnantajia ehkäisemään myös sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää eli huomioimaan sukupuolen moninaisuuden. Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transsukupuoliset, joiden sukupuoli-identiteetti eli kokemus omasta sukupuolestaan eroaa syntymässä määritetystä, muunsukupuoliset, joiden sukupuoli-identiteetti asettuu perinteisen kaksinapaisen mies-nais-jaottelun ulkopuolelle ja intersukupuoliset, joiden kehonpiirteet eivät ole yksiselitteisesti nais- tai mies-tyypilliset. (Setan sateenkaarisanasto.) Sukupuolivähemmistöjen tilanteesta Helsingissä on kuitenkin saatavilla heikosti tilasto- ja tutkimustietoa. Tämä huomio tehtiin jo edellisen tarkastelun yhteydessä, eikä tilanne ole sen suhteen muuttunut. Tilastolliset lähdeaineistot perustuvat kahteen juridiseen sukupuoleen (miehet ja naiset), ja kyselytutkimuksissa muunsukupuolisten vastaajien määrä jää yleensä liian pieneksi tilastollisten analyysien ja johtopäätösten tekemiseksi. Sukupuolivähemmistöjä koskevaa tietoa ja sen saatavuuden haasteita on kuvattu tarkemmin erillisessä fokusosiossa raportin lopussa.

Mittaritiedot ovat palasia kokonaiskuvasta

Tähän tarkasteluun on nostettu valikoidusti sekä kaupungin varsinaisia strategiamittareita että hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja kaupungin kestävä kehityksen mittareita, jotka tukevat kaupungin strategisten tavoitteiden seurantaa. Mittarit on valittu niin, että ne muodostavat informatiivisen kokonaisuuden ja mahdollistavat vertailua edellisessä raportissa tehtyihin havaintoihin. Tältä pohjalta mukaan on otettu joitakin täydentäviä indikaattoreita myös edellä mainittujen seurantojen ulkopuolelta. Vaikka rajattu tarkastelu ei mahdollista tyhjentävää kokonaiskäsitystä sukupuolten tasa-arvon tilanteesta eri elämänalueilla, valitut mittarit antavat tärkeitä viitteitä asioista ja ilmiöistä, joihin olisi hyvä kiinnittää huomiota eri sukupuolten näkökulmasta.

Mittaritiedot koskevat nimenomaisesti Helsinkiä. Poikkeuksena on sukupuolten välistä palkkaeroa koskevat tiedot, jotka ovat saatavissa vain Uudenmaan tasolla. Tarkastelussa mukana olevista mittareista on pyritty saamaan mukaan tiedot vuodelta 2019 (ennen koronaa), vuodelta 2021 (edellisen tarkastelun julkaisu) sekä uusin käytettävissä oleva tieto. Vuosien osalta tiedoissa on kuitenkin jonkin verran hajontaa, koska kaikkia tietoja ei ole saatavissa juuri näiltä vuosilta.

Sukupuolen ohella on huomioitu myös ulkomaalaistaustaisuus/vieraskielisyys siltä osin kuin tietoja oli saatavissa. Risteävien erojen ja eriarvoisuuksien huomioimisen näkökulmasta olisi tärkeää, että kaupungin tietotuotannossa pyrittäisiin väestöryhmien keskiarvojen vertailun ohella saamaan esiin myös hienojakoisempaa tietoa ryhmien sisäisestä moninaisuudesta sukupuolittain. Tämänkaltaista tarkempaa analyysiä on toki jonkin verran jo tehtykin, esimerkiksi peruskoulun 8.–9.-luokkalaisten harrastamista koskevassa tutkimusraportissa (Ahtiainen & Määttä 2024).

Tässä raportissa mittarit on jaoteltu suuntaa-antavasti eri elämänalueiden alle. Osa niistä kytkeytyy samanaikaisesti useampaan elämänalueeseen. Tätä on kuvattu tarkemmin liitteessä 1, jossa esitetään myös mittareiden kytkeytyminen kaupungin strategiaseurantaan ja muihin keskeisiin seurantoihin.

Sukupuolten tasa-arvo Helsingissä – toimintoja tilastoista

Tiedot sukupuolittain

Hyvinvointi ja terveys

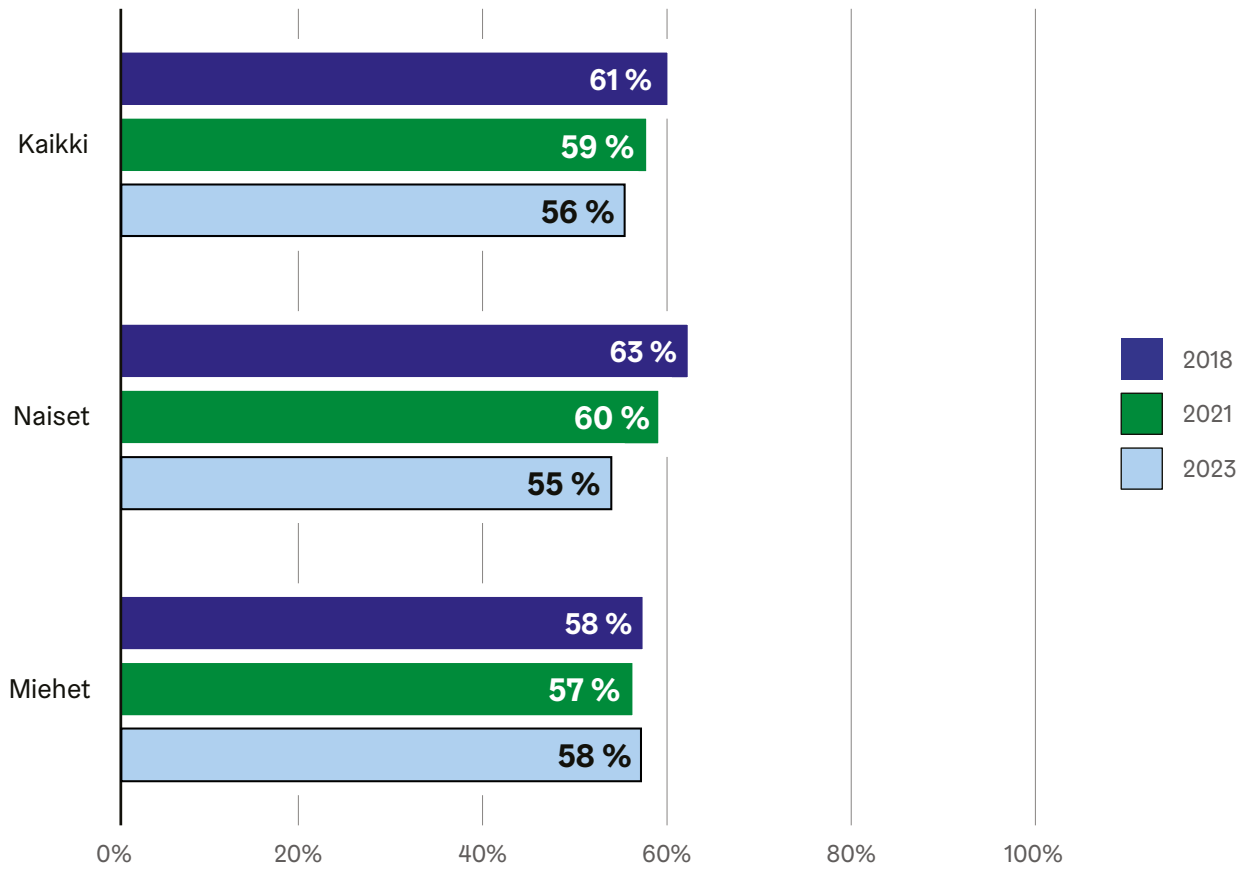
Miesten odotettavissa oleva elinikä on Suomessa matalampi kuin naisilla, ja sukupuolittaisia eroja löytyy niin sairastavuudessa, elintavoissa kuin monissa muissa hyvinvoinnin ja terveyden osa-alueissa. Monien huono-osaisuuteen, riskikäyttäytymiseen ja syrjäytymisvaaraan linkittyvien indikaattorien (esim. asunnottomuus, humalahakuinen juominen, tapaturma- ja itsemurhakuolleisuus, vankeusrangaistus) valossa miehet ovat perinteisesti olleet naisia heikommassa asemassa. Toisaalta miehet esimerkiksi liikkuvat naisia enemmän (THL 2024b). Erityisesti nuorten naisten mielen hyvinvoinnin ongelmat ovat nousseet viime vuosina näkyviin erilaisissa selvityksissä (ks. esim. Kela 2023).

Käsillä olevassa tarkastelussa hyvinvointi ja terveys on ymmärretty laaja-alaisina käsitteinä, jotka kattavat monenlaisia ilmiöitä. Yksittäiset elintapoihin liittyvät indikaattorit on liikkumista lukuun ottamatta rajattu pois. Helsinkiläisten hyvinvoinnin ja terveyden tilaa ja sen eteen tehtyjä toimenpiteitä tarkastellaan säännöllisesti Stadin HYTE-barometrissa (Högnabba & Määttä 2024), joka on Helsingin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja hyvinvointisuunnitelmatyön seurantaväline. HYTE-barometrissa on viime vuosina enenevässä määrin pyritty esittämään havaintoja myös sukupuolen ja äidinkielen kaltaisten taustamuuttujien mukaan.

Tarkastelussa mukana olevat indikaattorit

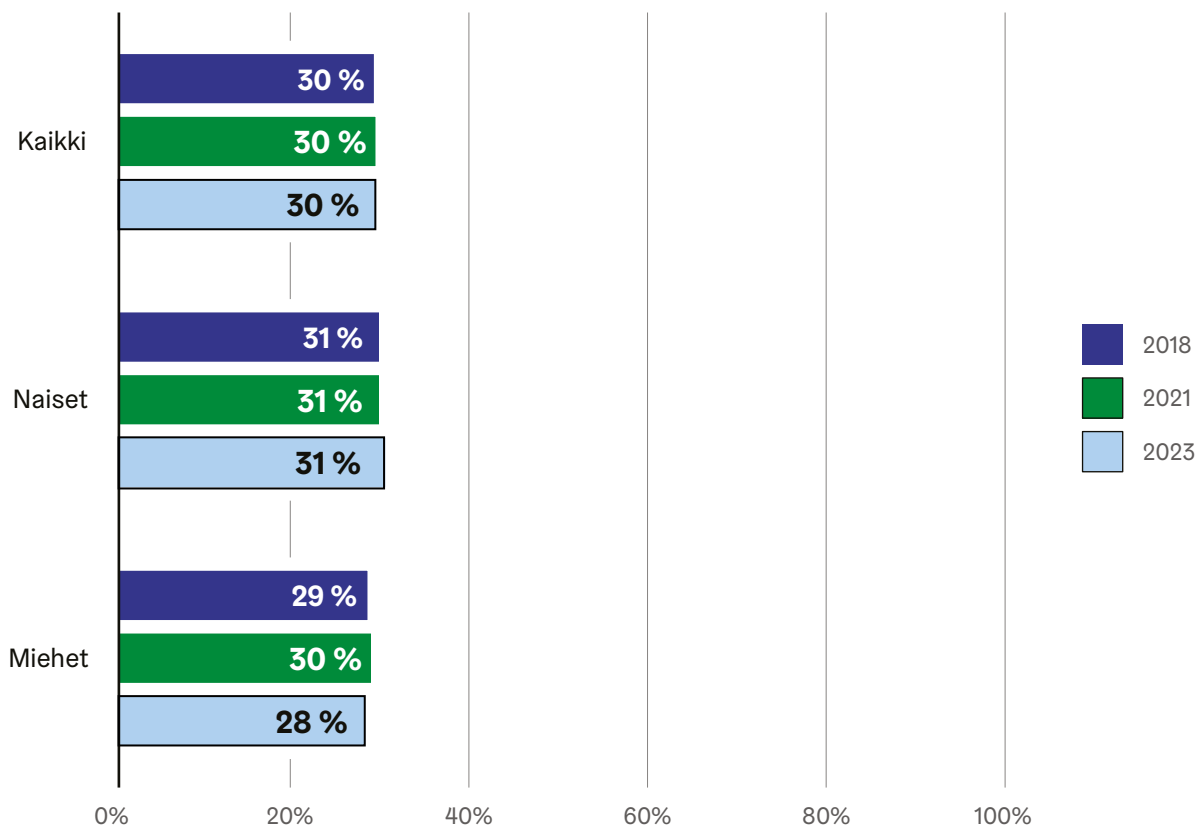
- Koettu elämänlaatu
- Koettu terveys
- Terveytensä kannalta riittävästi liikkuvat
 - o 20 vuotta täyttäneet
 - o lapset ja nuoret
- Helsinkiläisten liikkumistottumukset
- Lasten ja nuorten harrastaminen
- Lasten ja nuorten psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi
 - o 4.–5.-luokkalaiset: mielialaan liittyvät ongelmat /
 - o 8.–9.luokkalaiset ja toinen aste: ahdistuneisuus
 - o yksinäisyys
- Lastensuojelun asiakkaat
- Asunnottomuus: yksinelävät asunnottomat

Koettu elämänlaatu: Elämänlaatunsa (WHOQOL-8) keskimäärin hyväksi tuntevien osuus (%), 20 vuotta täyttäneet

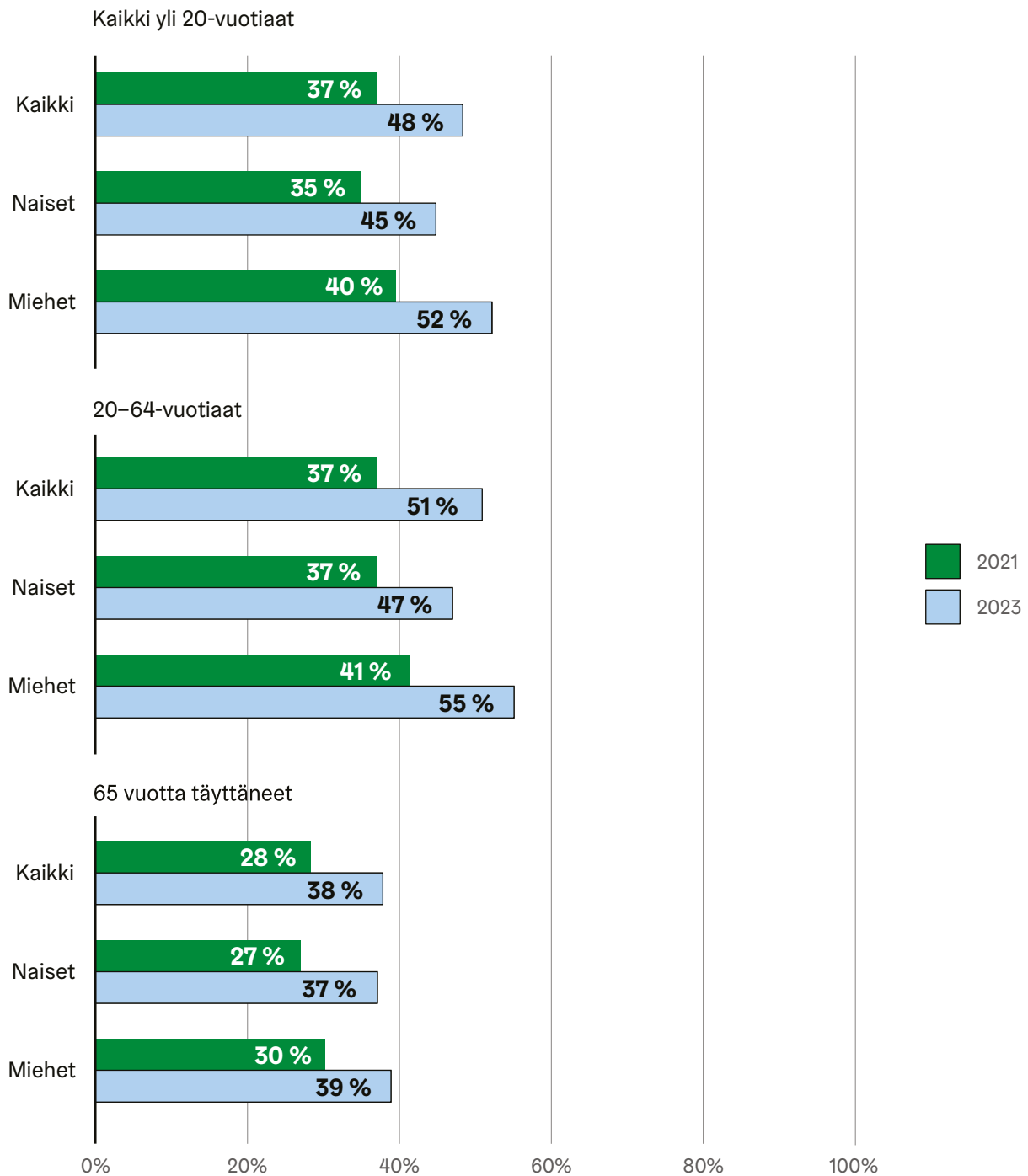
- Elämänlaadun kokemus on heikentynyt naisilla vuodesta 2018 ja pysynyt ennallaan miehillä.
- Naisten kokemus oli hieman miehiä parempi vuonna 2018, mutta vuonna 2023 sukupuolten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa.

Koettu terveys: Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20 vuotta täyttäneet

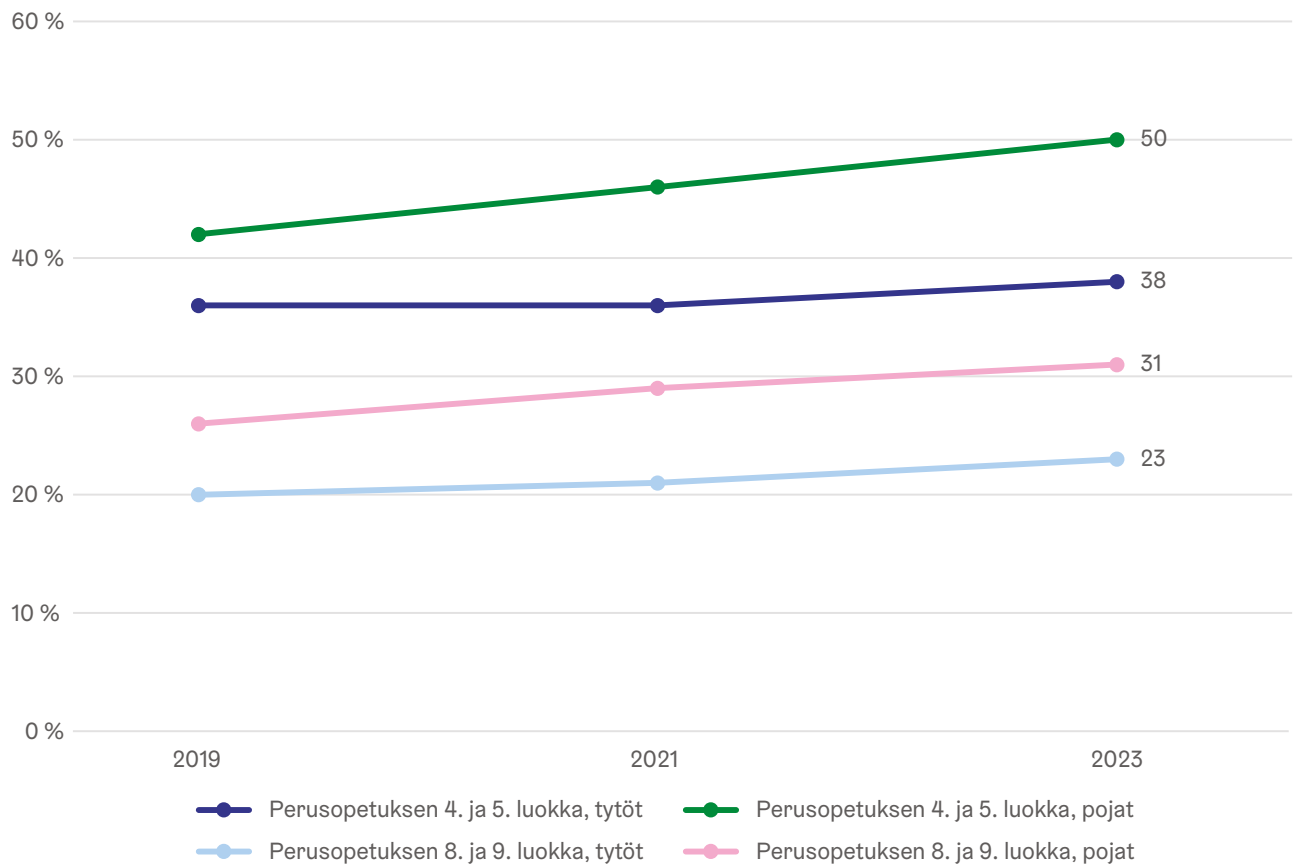
- Hieman alle kolmasosa sekä miehistä että naisista kokee terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi.
- Tilanne ei ole juuri muuttunut vuodesta 2018.

Terveytensä kannalta riittävästi liikkuvat: Terveysliikuntasuosituksen saavuttavien osuus, 20 vuotta täyttäneet

- Miehet täyttävät liikuntasuosituksen naisia useammin, mutta 65 vuotta täyttäneiden kohdalla eroa ei enää juurikaan ole.
- Tulokset ovat parantuneet molempien sukupuolten osalta vuodesta 2021, jolloin koronapandemia todennäköisesti vaikutti liikkumiseen.

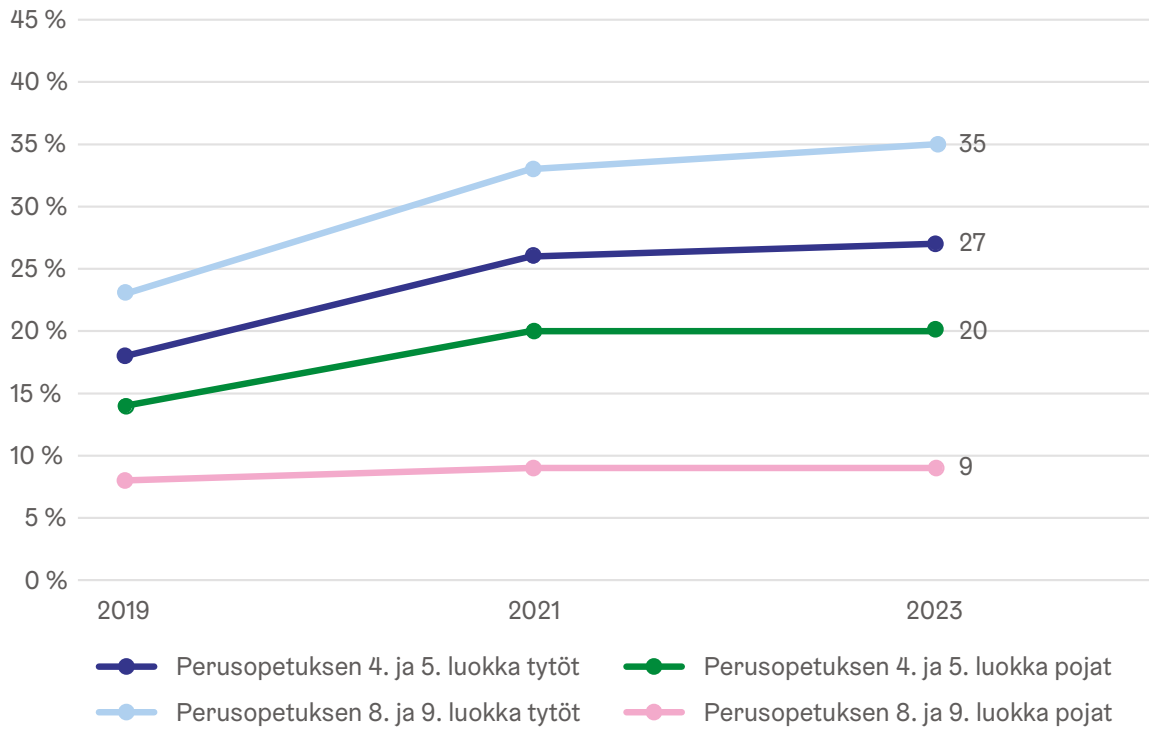
Lasten ja nuorten liikuntasuosituksen saavuttavien osuus: vähintään tunnin päivässä liikkuvat

Lähde: THL/Kouluterveyskyselyn tulospäätelmä

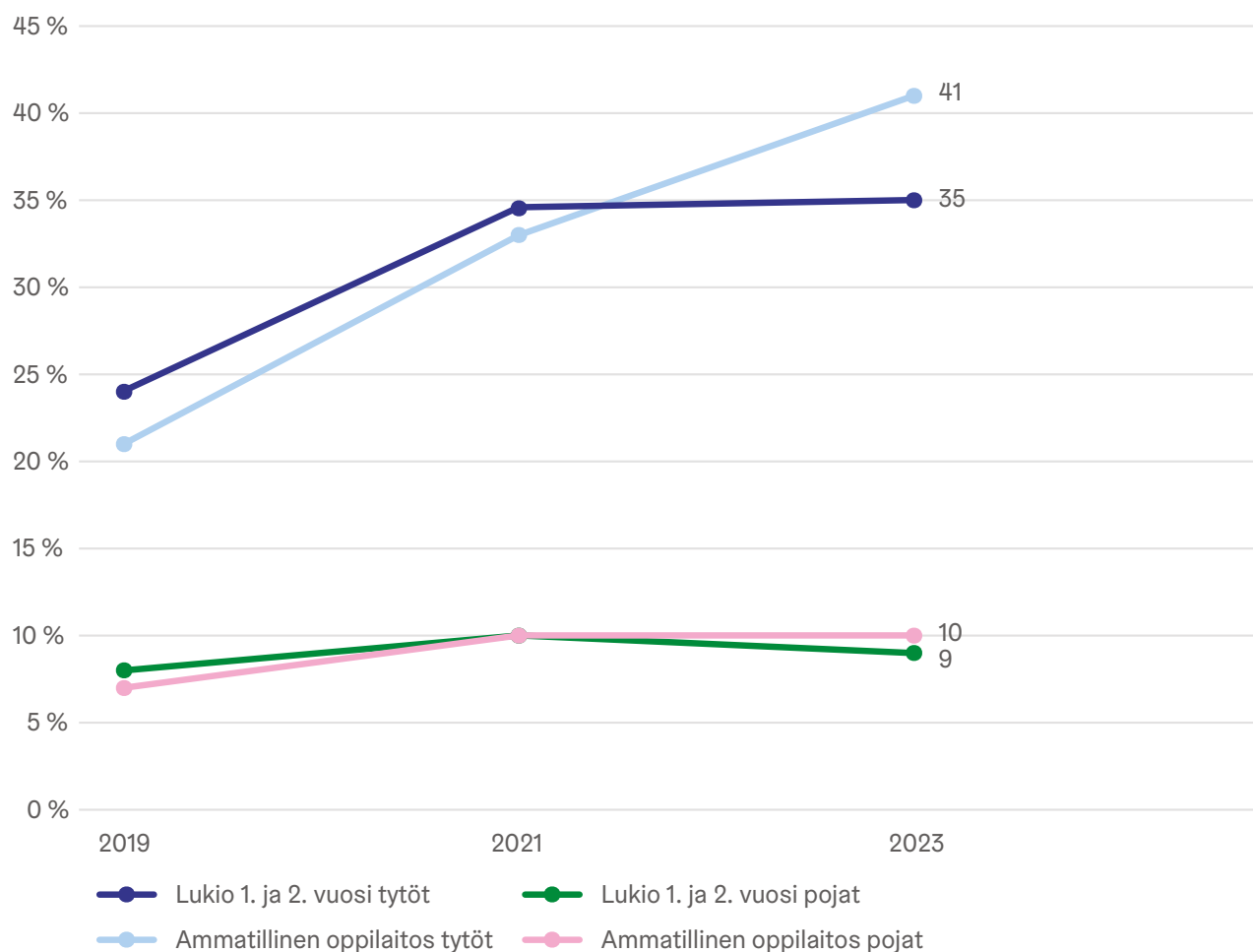
- Pojat liikkuvat selvästi yleisemmin kuin tytöt molemmissa ryhmissä.
- Sekä tyttöjen että poikien liikkuminen on selvästi vähäisempää perusopetuksen 8. ja 9. luokilla kuin 4. ja 5. luokilla.
- Sekä 4. ja 5. luokkaa että 8. ja 9. luokkaa käyvillä liikkuminen on lisääntynyt vuodesta 2019, erityisesti pojilla.
- Vähintään tunnin liikkuvien suomalaistaustaisten 8.- ja 9.-luokkalaisten poikien osuus on kasvanut 24 prosentista (2019) 31 prosenttiin (2023). Samalla Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 8.- ja 9.-luokkalaisten poikien liikkuminen on vähentynyt huomattavasti: vuonna 2019 vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus oli 39 prosenttia ja vuonna 2023 vain 23 prosenttia. Tyttöjen osalta heikentymistä on ulkomailla syntyneiden tyttöjen osuudessa (20 % vs. 15 %).
- 4.- ja 5.-luokkalaisten osalta lukuja ei ole saatavissa sukupuolittain taustan mukaan.

Lasten ja nuorten psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi: Perusasteen opiskelijoiden osuus (%), joilla on ollut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (4.–5. lk) / joilla on kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (8.–9. lk)

Lähde: THL/Kouluterveyskyselyn tulospäätelmä

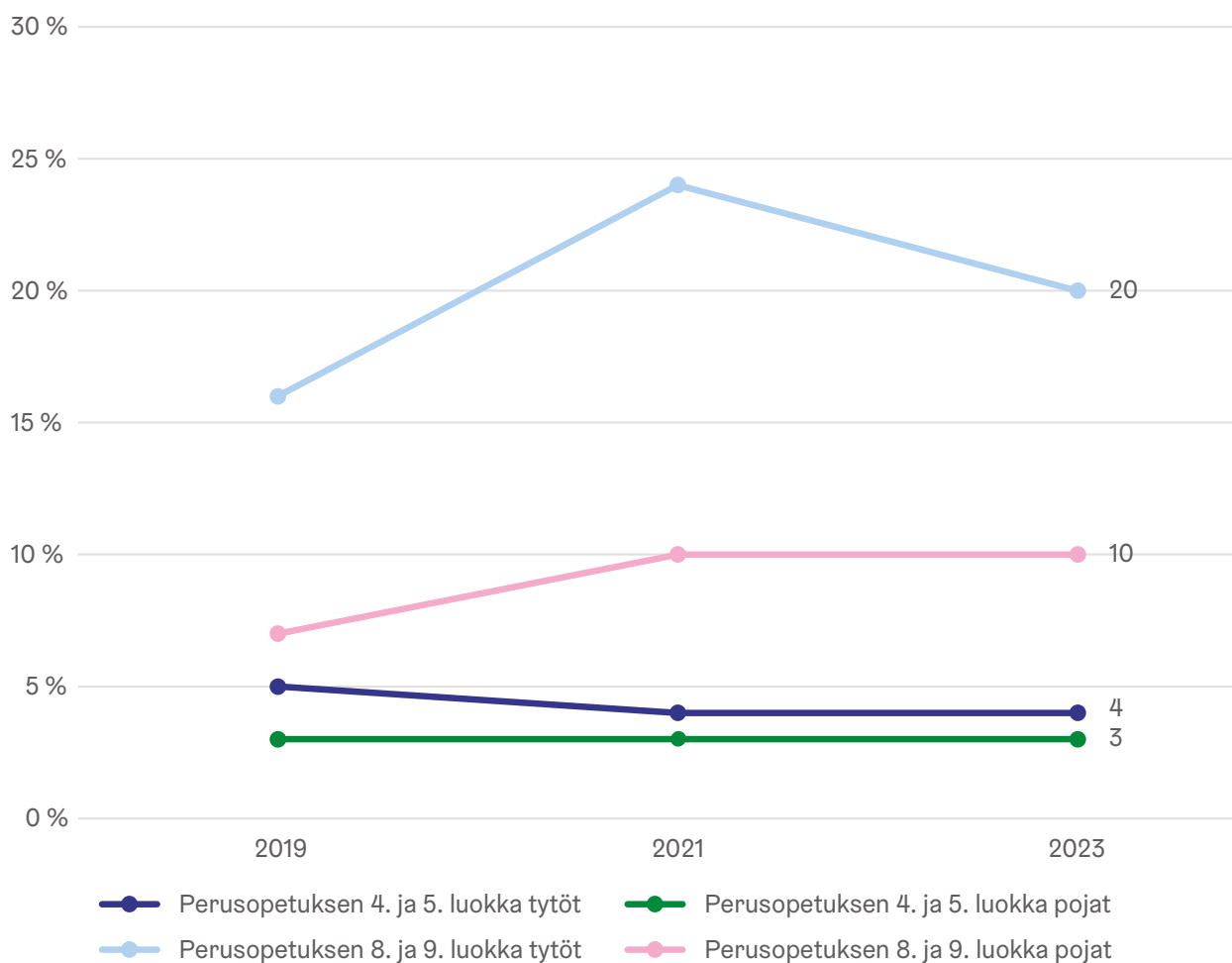
Toisen asteen opiskelijoiden osuus (%), joilla on kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

Lähde: THL/Kouluterveyskyselyn tulospäätelmä

- Sekä perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaiden mielialaongelmat että perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaiden ja toisella asteella opiskelevien kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus ovat selvästi yleisempiä tytöillä kuin pojilla.
- Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaiden keskuudessa mielialaongelmat ovat sekä pojilla että tytöillä yleisempiä kuin vuonna 2019.
- 8.–9.-luokkalaisten ja toisella asteella opiskelevien poikien kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on pysynyt melko samalla tasolla kolmessa viimeisimmässä kouluterveyskyselyssä.
- Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien 8.–9.-luokkalaisten ja toisella asteella opiskelevien tyttöjen osuudet ovat huolestuttavan korkeita (35 %–41 %) ja ero poikiin on huomattavan suuri (26–31 prosenttiyksikköä). Sekä tyttöjen osuus että ero poikiin on kasvanut selvästi vuoden 2019 jälkeen.
- Myös ulkomaalaistaustaisten nuorten keskuudessa kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on selvästi yleisempää tytöillä kuin pojilla. Ulkomaalaistaustaisen poikien keskuudessa kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on hiukan yleisempää kuin suomalaistaustaisilla pojilla.

Lasten ja nuorten psykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi: itsensä usein yksinäiseksi tuntevien osuus, %:

Lähde: THL/Kouluterveyskyselyn tulostulokset

- 4. ja 5. luokkien oppilaiden yksinäisyyden kokemisessa ei ole juurikaan eroa tyttöjen ja poikien välillä. 8. ja 9. luokkien oppilailla yksinäisyyden kokeminen on selvästi yleisempää tytöillä kuin pojilla.
- Yksinäisyyden kokeminen on vähän yleistynyt sekä 8. ja 9. luokkien pojilla että tytöillä vuoteen 2019 verrattuna, mutta on tyttöjen osalta kuitenkin vähäisempää kuin vuonna 2021.

Lastensuojelun asiakkaat, 0–18-v., lukumäärät

	2019	2021	2023
Kaikki	5991	5967	5423

	2019	2021	2023
Tytöt, kaikki kielet	2753	2867	2565
osuus kaikista asiakkaista	46 %	48 %	47 %

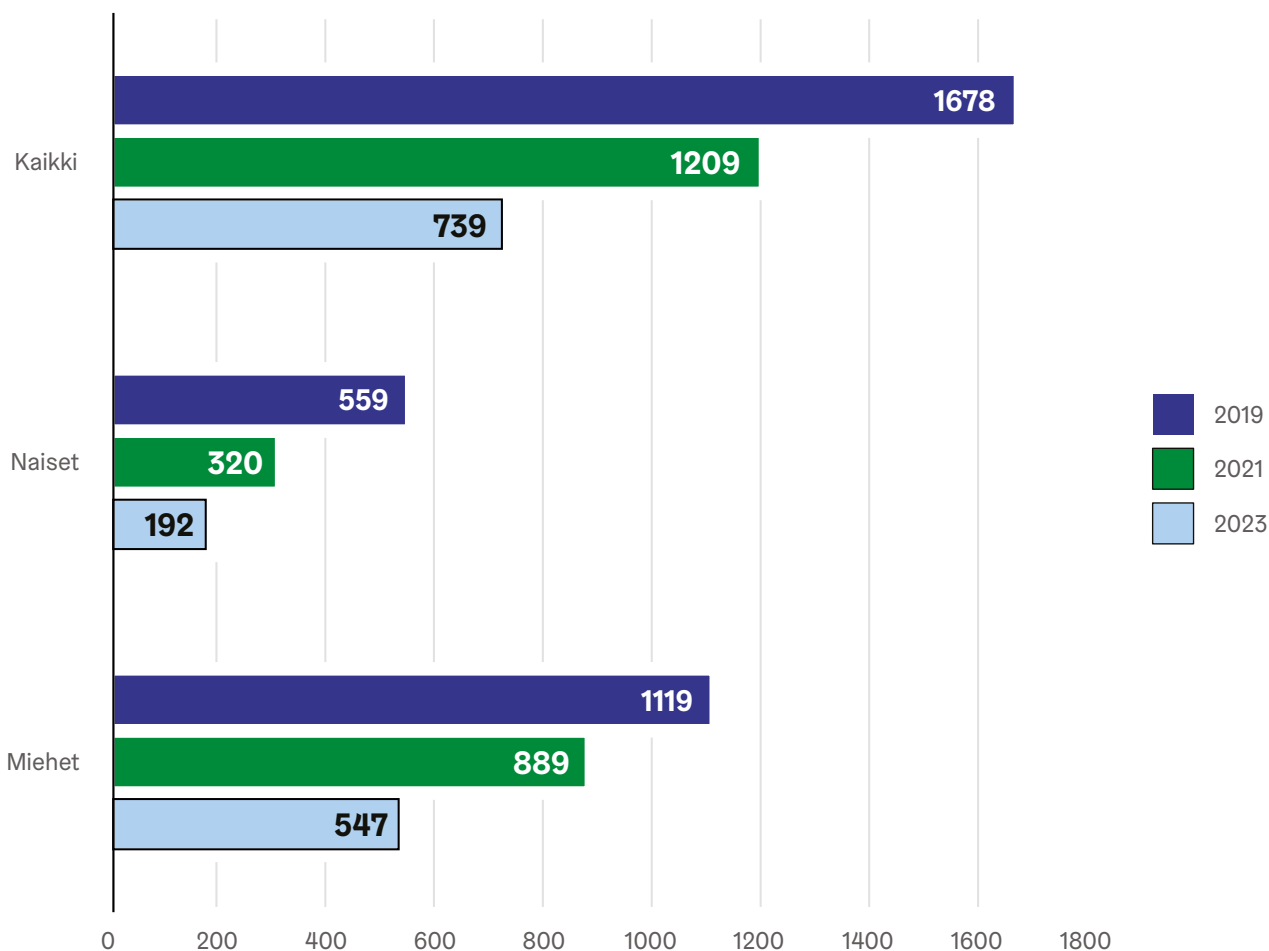
	2019	2021	2023
Tytöt, äidinkieli muu kuin suomi tai ruotsi	588	644	647
osuus kaikista asiakkaista	10 %	11 %	12 %
osuus kaikista tytöistä	21 %	22 %	25 %

	2019	2021	2023
Pojat, kaikki kielet	3238	3100	2858
osuus kaikista asiakkaista	54 %	52 %	53 %

	2019	2021	2023
Pojat, äidinkieli muu kuin suomi tai ruotsi	714	747	784
osuus kaikista asiakkaista	12 %	13 %	14 %
osuus kaikista pojista	23 %	24 %	27 %

- Poikia on kaikkina tarkasteluvuosina ollut lastensuojelun asiakkaina tyttöjä enemmän. Vuonna 2023 poikien osuus kaikista asiakkaista oli 53 prosenttia. Tyttöjen ja poikien suhteellisessa osuudessa ei ole tapahtunut juurikaan muutosta.
- Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus kaikista lastensuojelun asiakkaista oli reilu neljännes (26 %) vuonna 2023. Vieraskielisten osuus 0–18-vuotiaiden helsinkiläisten ikäluokasta oli samana vuonna 24 prosenttia.
- Lastensuojelun asiakkaina olevien vieraskielisten poikien määrä on suurempi kuin vieraskielisten tyttöjen. Vieraskielisten poikien suhteellinen osuus kaikista lastensuojelun asiakkaista on hiukan vieraskielisiä tyttöjä suurempi.

Asunnottomuus: yksinelävien asunnottomien lukumäärä, 18 vuotta täyttäneet

Maahanmuuttajataustaisia

602

345

266

osuus kaikista asunnottomista

36%

29%

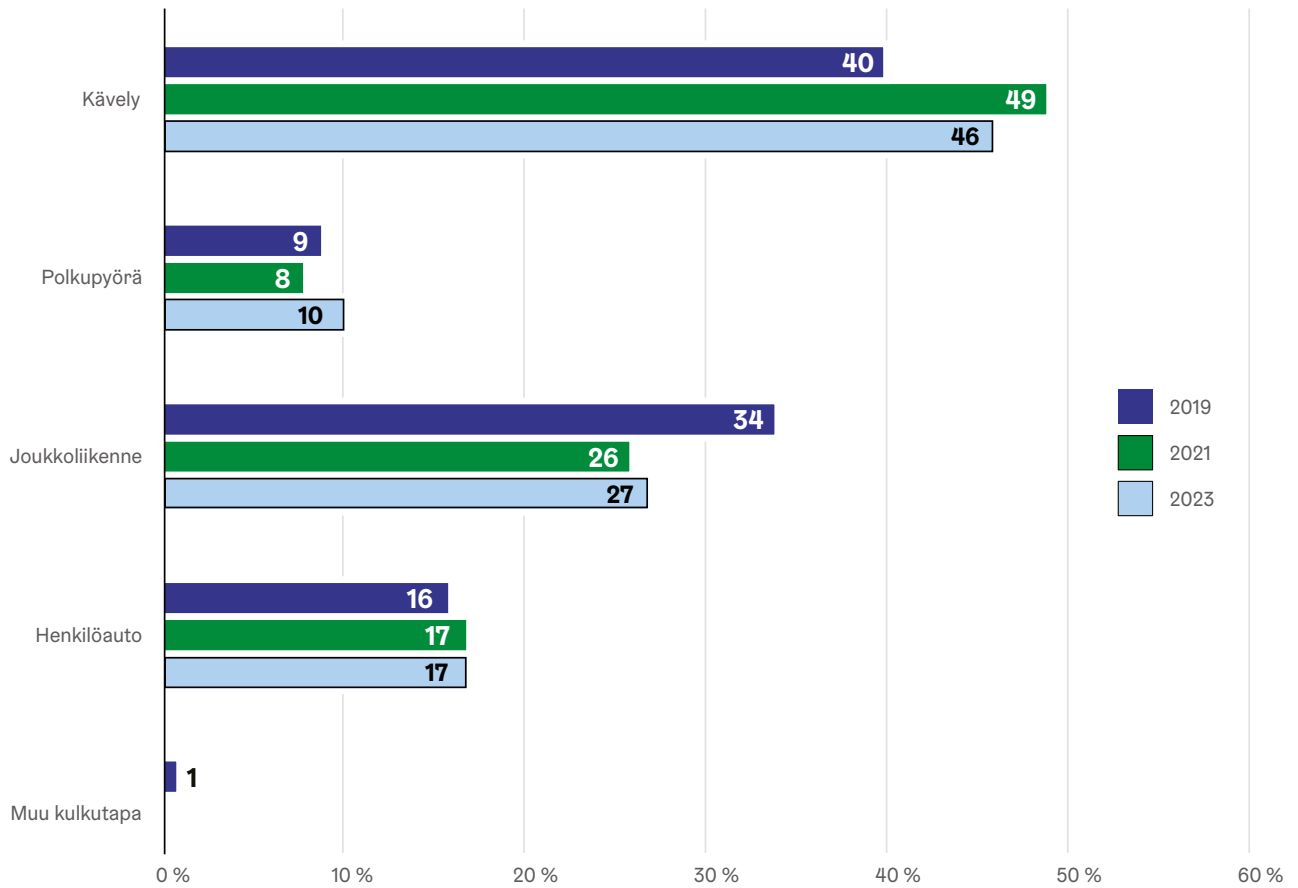
36%

Indikaattorissa maahanmuuttajataustaisiin luetaan kaikki asunnottomat yksinelävät henkilöt, jotka eivät ole Suomen kansalaisia tai joiden äidinkieli on joku muu kuin suomi tai ruotsi.

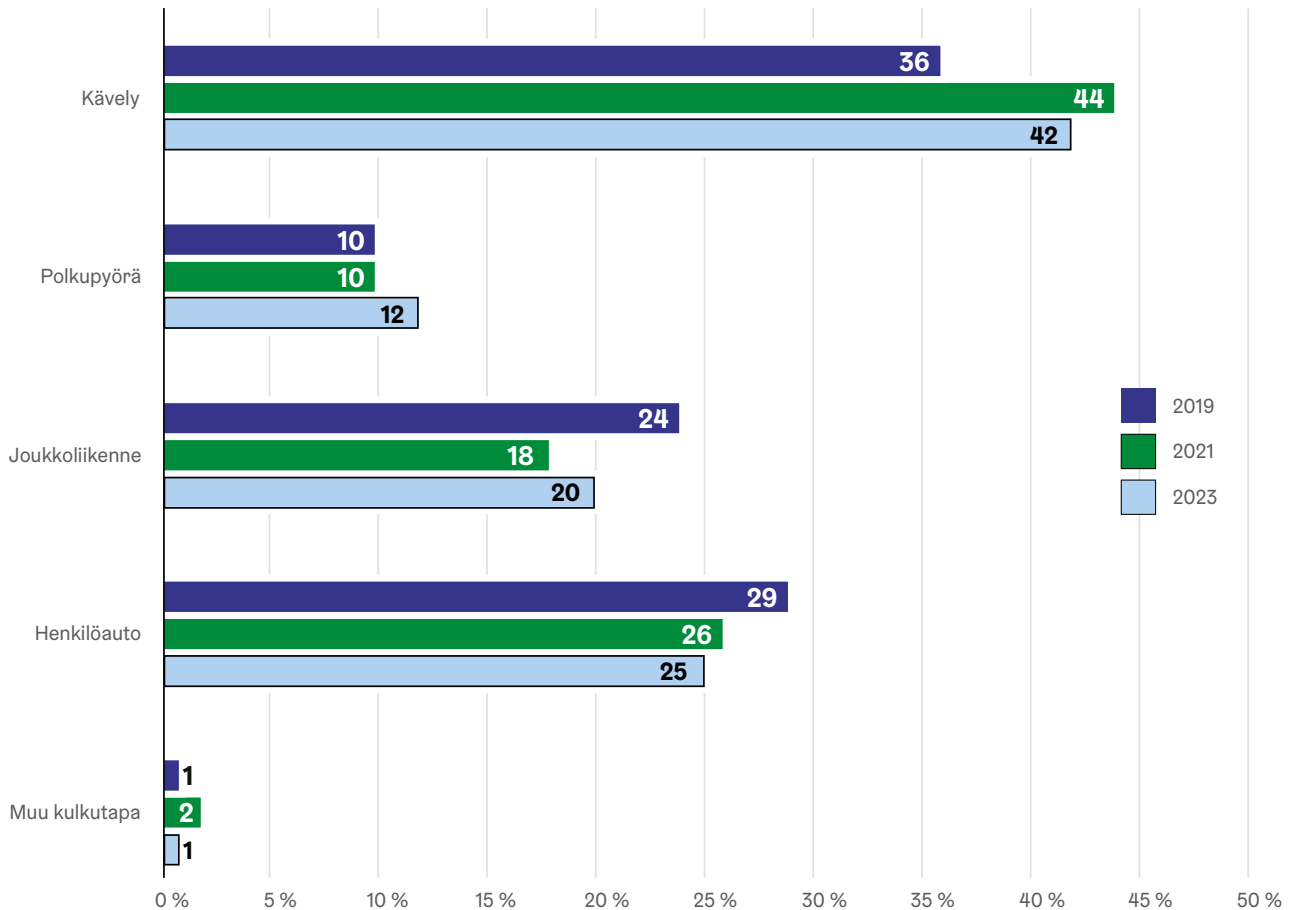
- Asunnottomien määrä on laskenut Helsingissä merkittävästi tarkasteluajanjakson aikana sekä miesten että naisten osalta.
- Valtaosa yksinelävistä asunnottomista on miehiä. Naisten osuus on vähentynyt vuodesta 2019 ja on nyt noin neljäsosa. Pitkäaikaisasunnottomista tietoa ei ole saatavilla sukupuolen mukaan.
- Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuudesta ei ole tietoa saatavilla sukupuolen mukaan. Kaiken kaikkiaan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osuus asunnottomista (36 % vuonna 2023) on selvästi suurempi kuin heidän osuutensa Helsingin väestöstä.

Helsinkiläisten liikkumistottumukset, 7–79-vuotiaat

Naiset

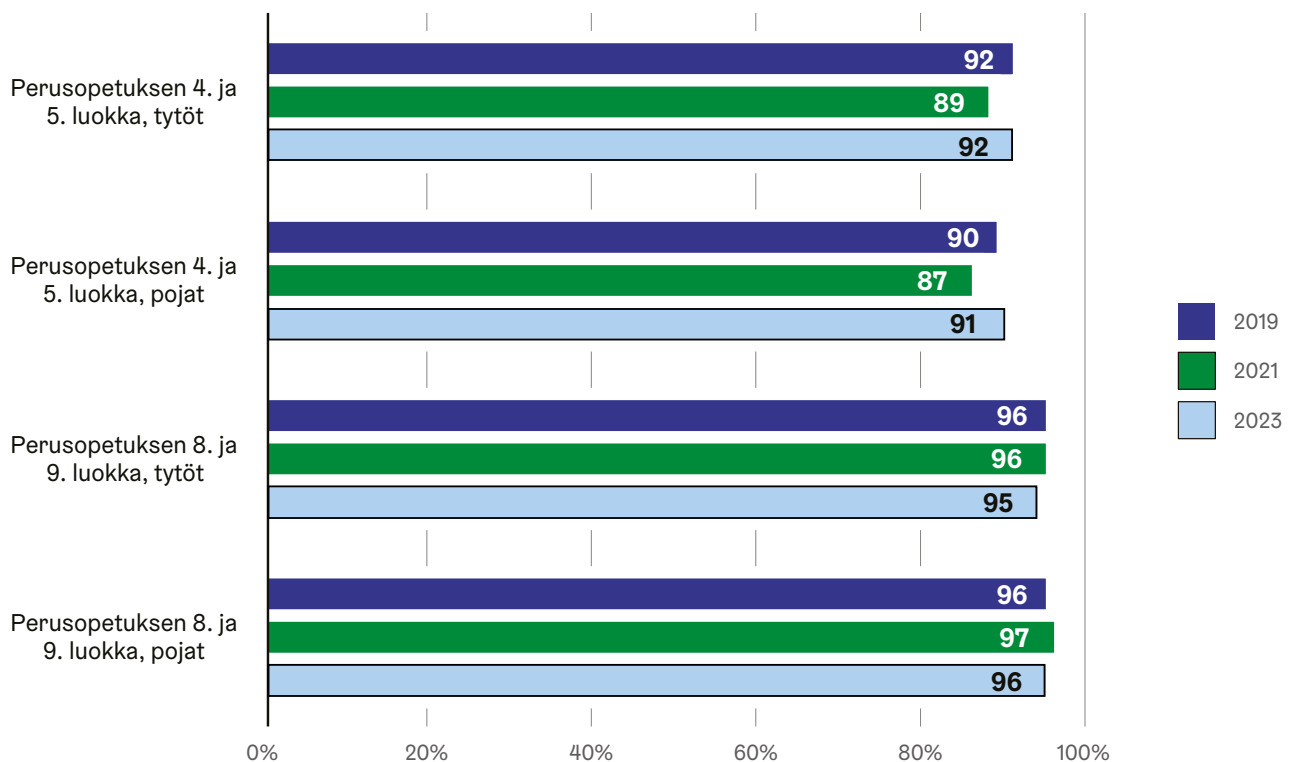

Miehet

- Naiset käyttävät kestäviä kulkumuotoja miehiä enemmän.
- Kävely on suosituin päivittäisten matkojen kulkutapa sekä miehillä että naisilla. Kävelyn osuudet ovat pienentyneet molemmilla koronavuosien jälkeen, mutta ovat yhä korkeammat kuin ennen korona-aikaa.
- Autoilun osuus on pysynyt viime vuosien tasolla sekä miehillä että naisilla. Joukkoliikenteen käyttö väheni korona-aikana eikä ole vielä palannut vuoden 2019 tasolle.

Lasten ja nuorten osuus, joilla harrastus, %

- Yli 90 prosentilla lapsista ja nuorista on harrastus.
- Tyttöjen ja poikien osuuksien välillä ei ole juurikaan eroa. Myöskään selkeää ajallista muutostrendiä ei ole havaittavissa.
- Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten 8. ja 9. luokkien poikien osuuksissa (98 %) ei ole eroa, mutta ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista pojista vähän harvemmillä (92 %) on harrastus.
- Sekä Suomessa että ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista 8. ja 9. luokkien tytöistä selvästi harvemmillä on harrastus kuin suomalaistaustaisilla tytöillä (suomalaistaustaiset 97 %, Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset 88 %, ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset 87 %). Syntyperän mukaan jaoteltuja tietoja ei ole saatavilla perusopetuksen 4. ja 5. luokkien oppilaista.

Yhteenvedoa hyvinvointia ja terveyttä koskevasta indikaattoritarkastelusta:

- Aiempaa harvempi nainen kokee elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi. Sukupuolten välillä ei vuonna 2023 ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.
- Vähän alle kolmasosa sekä miehistä että naisista kokee terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi.
- Miehet täyttävät terveydellisen liikuntasuosituksen naisia useammin.
- Pojat liikkuvat selvästi yleisemmin kuin tytöt sekä peruskoulun 4. ja 5. luokalla että 8. ja 9. luokalla. Sekä tyttöjen että poikien liikkuminen on selvästi vähäisempää 8. ja 9. luokalla kuin 4. ja 5. luokalla. Liikkuminen on lisääntynyt vuodesta 2019 molemmilla ikäryhmillä, pojilla tyttöjä enemmän.
- Sekä 4.- ja 5.-luokkalaisten mielialaongelmat että 8. ja 9. luokilla ja toisella asteella opiskelevien ahdistuneisuus ovat yleisempiä tytöillä kuin pojilla.
- Ahdistuksesta kärsivien 8.–9.-luokkalaisten ja toisella asteella opiskelevien tyttöjen osuudet ovat huolestuttavan korkeita (35 %–41 %) ja ero poikiin huomattavan suuri (26–31 prosenttiyksikköä). Sekä tyttöjen osuus että ero poikiin on kasvanut selvästi vuoden 2019 jälkeen.
- 4.- ja 5.-luokkalaisilla yksinäisyyden kokemisessa ei ole juurikaan eroa tyttöjen ja poikien välillä. 8.- ja 9.-luokkalaisilla yksinäisyyden kokeminen on selvästi yleisempää tytöillä kuin pojilla.
- Poikia on kaikkina tarkasteluvuosina ollut lastensuojelun asiakkaina tyttöjä enemmän. Vuonna 2023 poikien osuus kaikista asiakkaista oli 53 %. Tyttöjen ja poikien suhteellisessa osuudessa ei ole tapahtunut juurikaan muutosta.
- Valtaosa asunnottomista on miehiä. Naisten osuus on vähentynyt vuodesta 2019 ja on nyt noin neljäsosa.
- Kävely on suosituin päivittäisten matkojen kulkutapa sekä miehillä että naisilla. Naiset käyttävät kestäviä kulkumuotoja miehiä enemmän.
- Yli 90 prosentilla lapsista ja nuorista on harrastus, eikä tyttöjen ja poikien osuuksissa ole juurikaan eroa. Ulkomaalaistaustaisista 8. ja 9. luokan tytöistä selvästi harvemmalla on harrastus kuin suomalaistaustaisista tytöistä.

Turvallisuus

Turvallisuuteen tiedetään liittyvän sukupuolten välisiä eroja. Miehet kokevat tyypillisesti väkivaltaa ja sen uhkaa julkisilla paikoilla, naiset taas ovat miehiä useammin lähisuhdeväkivallan, seksuaalisen häirinnän ja seksuaaliväkivallan uhreja.

Valtakunnallisen tutkimuksen mukaan 57 prosentilla naisista ja 46 prosentilla miehistä on kokemuksia jonkun tekemästä fyysisestä väkivallasta, seksuaaliväkivallasta tai uhkailusta. Naiset kohtaavat yhteiskunnassa useammin toistuvampaa ja vakavampaa väkivaltaa, miehet taas enemmän kertaluonteista väkivaltaa. Sekä naisten että miesten kokemassa väkivallassa tekijöinä ovat useimmiten miehet. (Attila ym. 2023.)

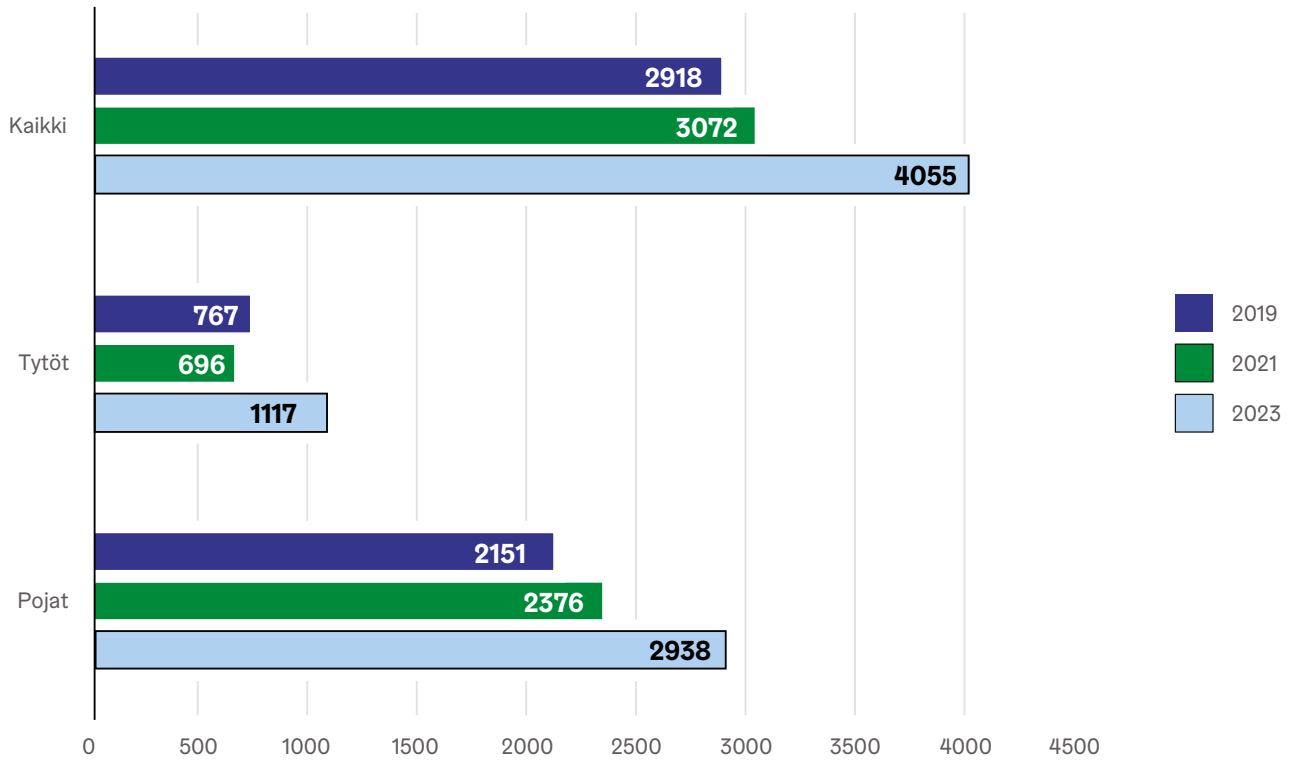
Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry toteutti kesällä 2024 väestötasoisena väkivaltatutkimuksen miesten asenteista naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan. Tutkimuksessa esille nousivat erityisesti nuorten miesten asenteet: joka neljäs alle 35-vuotias mies oli sitä mieltä, että nainen voi ansaita itseensä kohdistuvan väkivallan esimerkiksi pukeutumisellaan, käytöksellään tai ulkonäöllään. Nuoret miehet suhtautuivat sallivimmin väkivallan oikeuttamiseen ylipäätään. Toisaalta 90 prosenttia tutkimukseen vastanneista miehistä oli sitä mieltä, että naisiin kohdistuva väkivalta on aina väärin. (Naisjärjestöt yhteistyössä Nytkis ry. 2024.) Nuorten miesten asenteet väkivallan oikeuttamista kohtaan nousivat esiin myös sisäministeriön syksyllä 2023 toteuttamassa väestökyselyssä: alle 30-vuotiaista miehistä reilu neljännes (26 %) vastasi, että joissakin tapauksissa on hyväksyttävää ajaa omia tavoitteita väkivallalla käyttäen (Sisäministeriö 2023).

Tosiasiallisen turvallisuuden lisäksi turvallisuuden tunteella voi olla vaikutusta esimerkiksi yksilön hyvinvointiin ja arjen valintoihin, kuten ulkona liikkumiseen. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) -kyselytutkimuksen perusteella ne helsinkiläisvastaajat, jotka kokivat asuinalueensa turvalliseksi liikkua yksin, käyttivät ulkokenttiä, kevyen liikenteen väyliä, kaupunkitilaa tai omaa tai kaverin piha-aluetta viikoittain todennäköisemmin kuin muut. Tutkimuksessa pojat kokivat yksin liikkumisen asuinalueella turvallisiksi todennäköisemmin kuin tytöt. (Määttä ym. 2024.) Myös Helsingissä kolmen vuoden välein toteutettavan turvallisuustutkimuksen pitkän aikasarjan perusteella helsinkiläisten naisten turvallisuuden kokemus omalla asuinalueellaan liikkumisesta on miehiä heikompi.

Tarkastelussa mukana olevat indikaattorit

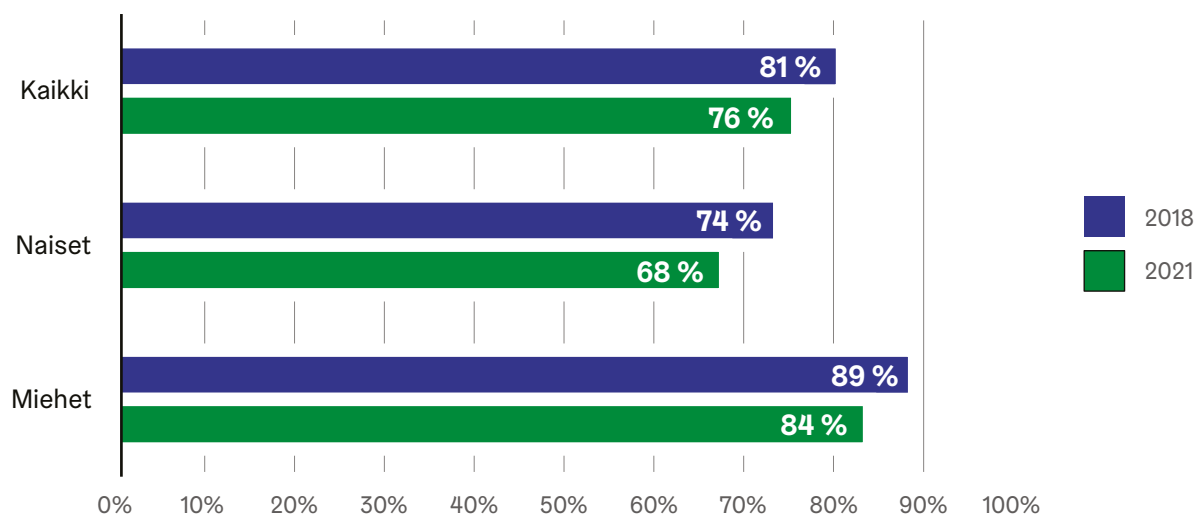
- Rikoksista epäillyt nuoret
- Koettu turvallisuus
- Seksuaalista häirintää kokeneet
 - o 8.–9.-luokkalaiset
 - o 15–79-vuotiaat
- Väkivaltakokemukset sukupuolittain: pahoinpitelyrikosten uhrin
- Lähisuhdeväkivalta

Rikoksesta epäiltyjen nuorten määrä, 0–17-vuotiaat

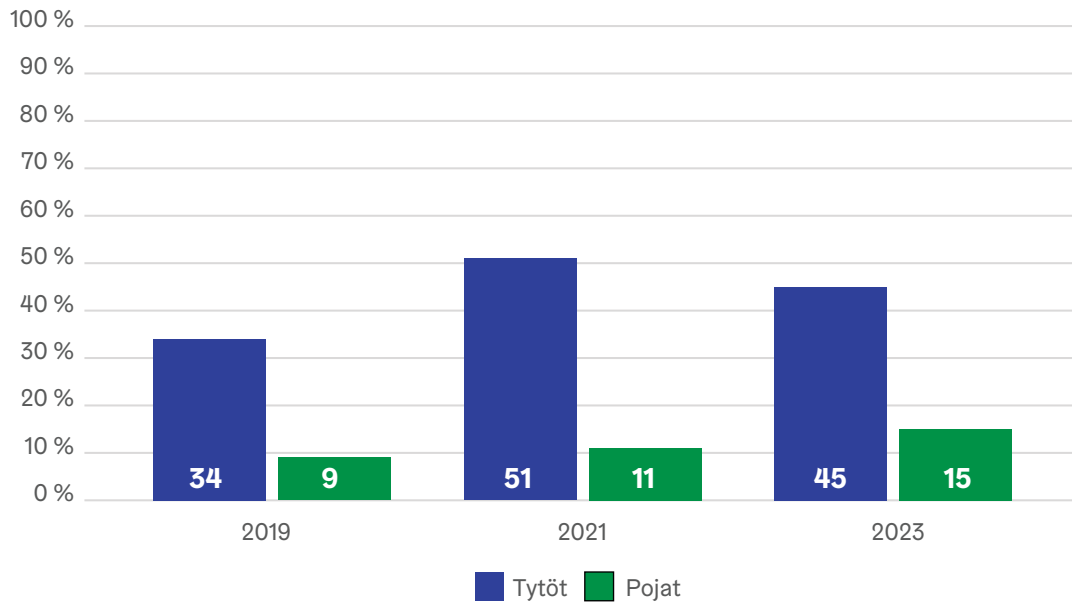
- Rikoksesta epäiltyjen alaikäisten poikien määrä on koko tarkastelujakson ajan ollut huomattavasti suurempi kuin alaikäisten tyttöjen. Vuonna 2023 poikien osuus kaikista rikoksista epäillyistä alaikäisistä oli noin 72 prosenttia. Tyttöjen osuus kaikista epäillyistä on tarkastelujakson aikana kuitenkin hiukan kasvanut (26,3 % > 27,5 %).
- Sekä tyttöjen että poikien määrät ovat vuonna 2023 selvästi suuremmat kuin vuonna 2019. Poikien määrä on tarkastelujaksolla kasvanut koko ajan, kun taas tyttöjen osalta määrä oli vuonna 2021 vähäisempi kuin ennen sitä tai sen jälkeen.
- Vuonna 2023 alaikäisten rikoksista yleisimpiä olivat omaisuusrikokset (44 %). Tyttöillä niiden osuus oli 54 prosenttia kaikista tyttöjen rikoksista, pojilla 40 prosenttia poikien rikoksista. Henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikosepäilyjä oli 19 prosenttia kaikista rikoksista, liikenne rikoksia 9 prosenttia ja huumausainerikoksia 9 prosenttia.
- Vuonna 2023 poikien osuus rikoksesta epäillyistä oli erityisen suuri liikenne rikoksissa, 94 prosenttia. Huumausainerikoksissa 80 prosentissa epäiltynä oli poika. Henkeen ja terveyteen kohdistuneissa rikoksissa poikien osuus oli 66 prosenttia epäillyistä.

Koettu turvallisuus: Omalla asuinalueella liikkumisen viikonloppuiltana turvalliseksi tuntevien osuus, %

- Edelliseen turvallisuustutkimukseen (2018) verrattuna liikkumisen turvalliseksi tuntevien osuus on laskenut sekä naisten että miesten osalta.
- Miehet kokevat asuinalueellaan liikkumisen viikonloppuiltain turvalliseksi selvästi naisia yleisemmin. Näin oli myös edellisessä kyselyssä.
- Indikaattorissa on yhdistetty liikkumisen "turvalliseksi" ja "melko turvalliseksi" kokeneiden vastaukset. Liikkumisen turvalliseksi kokeneista miehistä 48 % koki liikkumisen nimenomaan "turvalliseksi" ja naisista 35 %. Tämä osuus on laskenut miehillä 58 prosentista 48 prosenttiin ja naisilla puolestaan hiukan noussut 33 prosentista 35 prosenttiin.

Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua viimeisen vuoden aikana (%), perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaat

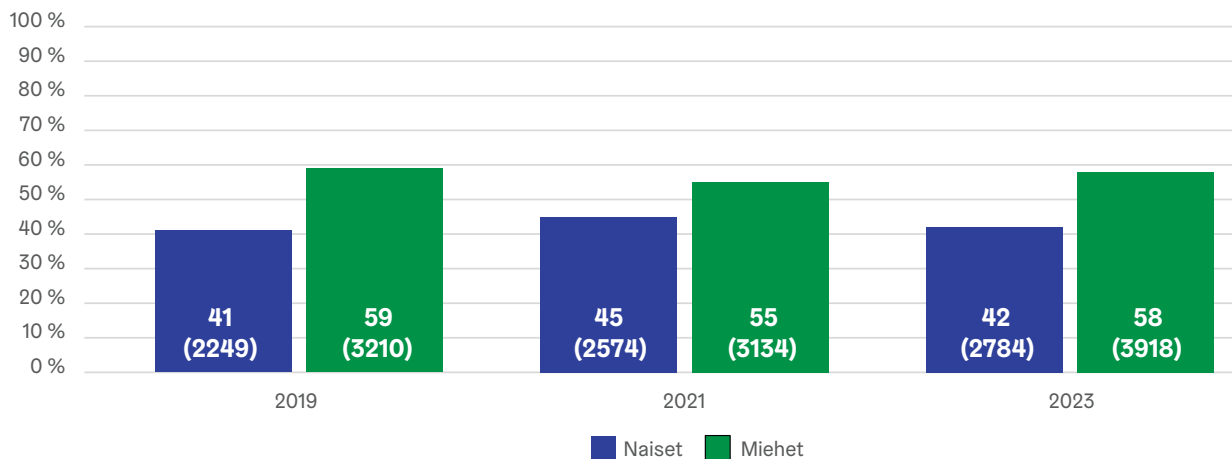
- Lähes puolet (45 %) tytöistä on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua viimeisen vuoden aikana. Osuus on ollut huomattavasti poikia suurempi koko tarkasteluajanjakson.
- Tyttöjen osuus on laskenut vähän vuodesta 2021, mutta on yhä hälyttävän korkea. Sekä tyttöjen että poikien osuudet ovat kasvaneet vuoteen 2019 verrattuna, tyttöjen vähän poikia enemmän.

Kokenut seksuaalista häirintää viimeisten 12 kk aikana, %, 15–79-vuotiaat (2021)

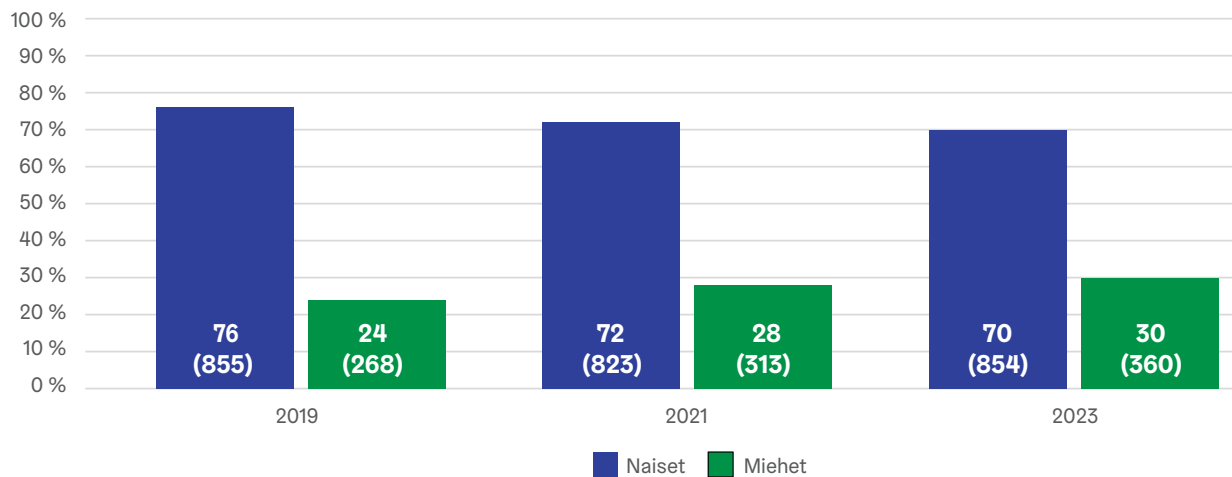
- Naiset kokevat seksuaalista häirintää huomattavasti miehiä enemmän. Useampi kuin joka 10. nainen on kokenut seksuaalista häirintää viimeisen vuoden aikana.
- Kysymyksenasettelu oli erilainen vuoden 2018 turvallisuustutkimuksessa, joten suoraa ajallista vertailua ei voi tehdä.

Väkivaltakokemukset sukupuolittain: pahoinpitelyrikosten uhrin tapauksien mukaan (prosenttiosuus ja lukumäärä)

- Miehet joutuvat pahoinpitelyrikoksen uhriksi naisia useammin. Vuonna 2023 miesten osuus uhreista oli 58 prosenttia.
- Uhrien määrä on kasvanut selvästi sekä naisten että miesten osalta vuodesta 2019. Naisuhrien määrä on kasvanut koko tarkastelujakson ajan.

Lähisuhdeväkivalta: viranomaisten tietoon tulleen perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrin, täysi-ikäisten uhrien lukumäärä tapauksien mukaan (prosenttiosuus ja lukumäärä)

- Tarkasteluvuosien osalta lähisuhdeväkivallan uhrien kokonaismäärä ja miesuhrien määrä on kasvanut.
- Naiset ovat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreina huomattavasti miehiä useammin, eikä tämä ole muuttunut pitkälläkään tarkastelujaksolla (vuodesta 2009 lähtien).
- Vuodesta 2019 vuoteen 2023 naisten osuus uhreista laski 76 prosentista 70 prosenttiin.

Yhteenvedoa turvallisuutta koskevasta indikaattoritarkastelusta:

- Naisten koettu turvallisuus omalla asuinalueellaan on yhä miehiä selvästi alhaisempi, mutta myös miesten turvallisuuden kokemus on vähän heikentynyt.
- Rikoksesta epäiltyjen alaikäisten poikien määrä on huomattavasti suurempi kuin alaikäisten tyttöjen, ja sekä tyttöjen että poikien määrät ovat kasvaneet selvästi vuodesta 2019.
- Miehet joutuvat pahoinpitelyrikoksen uhriksi naisia useammin.
- Naiset ovat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreina huomattavasti miehiä useammin. Miesuhrien määrä on kasvanut viime vuosina.
- Naiset kokevat seksuaalista häirintää huomattavasti miehiä yleisemmin. 8.–9.-luokkalaisten tyttöjen kokemukset seksuaalisesta häirinnästä ovat hälyttävän yleisiä: lähes puolet tytöistä on kohdannut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua viimeisen vuoden aikana.

Koulutus, työ ja toimeentulo

Valtakunnallisesti koulutuspolut ja työmarkkinat ovat Suomessa voimakkaasti segregoituneet eli eriytyneet sukupuolen mukaan: naiset suuntautuvat erityisesti terveys- ja hyvinvointialoille ja miehet tekniikka- ja ICT-aloille. Alojen segregatio laskee osaltaan Suomen pisteitä Euroopan tasa-arvoinstituutin EIGE:n julkaisemassa eurooppalaisessa tasa-arvoindeksissä (Euroopan tasa-arvoinstituutti 2023).

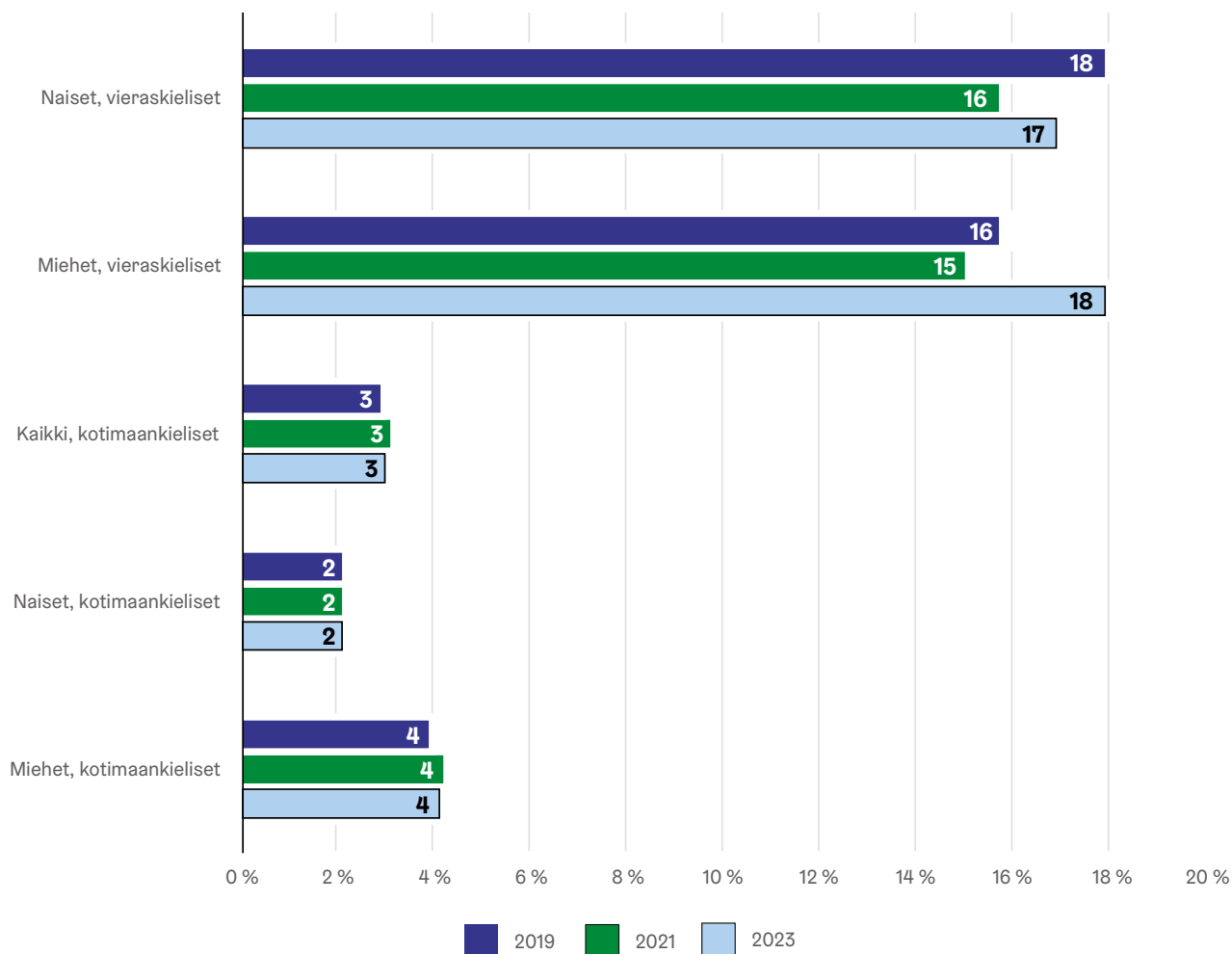
Voimakkaasti sukupuolittuneet alavalinnat vaikuttavat osaltaan naisten ja miesten palkkaepätasa-arvoon: naisvaltaisten alojen palkkataso jää jälkeen miesvaltaisista aloista. Suomalaiset naiset ovat miehiä korkeakoulutetumpia, mutta tämä ei näy palkoissa: vuonna 2024 naisen euro oli Suomessa 84,7 prosenttia miehen eurosta. Palkkaepätasa-arvo heijastuu myös naisten ja miesten väliseen suureen eläke-eroon.

Perinteisesti miehet ovat Suomessa naisia useammin kokoaikaisessa ja vakituksessa työsuhhteessa. Vuonna 2023 naisten osuus kaikista osa-aikatyötä tekevistä palkansaajista oli valtakunnallisesti 67 prosenttia ja Helsingissä 65 prosenttia (Salorinne 2024). Toisaalta miehet ovat naisia useammin pitkäaikaistyöttöminä ja nuoret miehet jäävät naisia useammin työn ja koulutuksen ulkopuolelle. Naiset kantavat miehiä suuremman vastuun palkattomasta koti- ja hoivatyöstä, esimerkiksi omaishoidosta.

Tarkastelussa mukana olevat indikaattorit

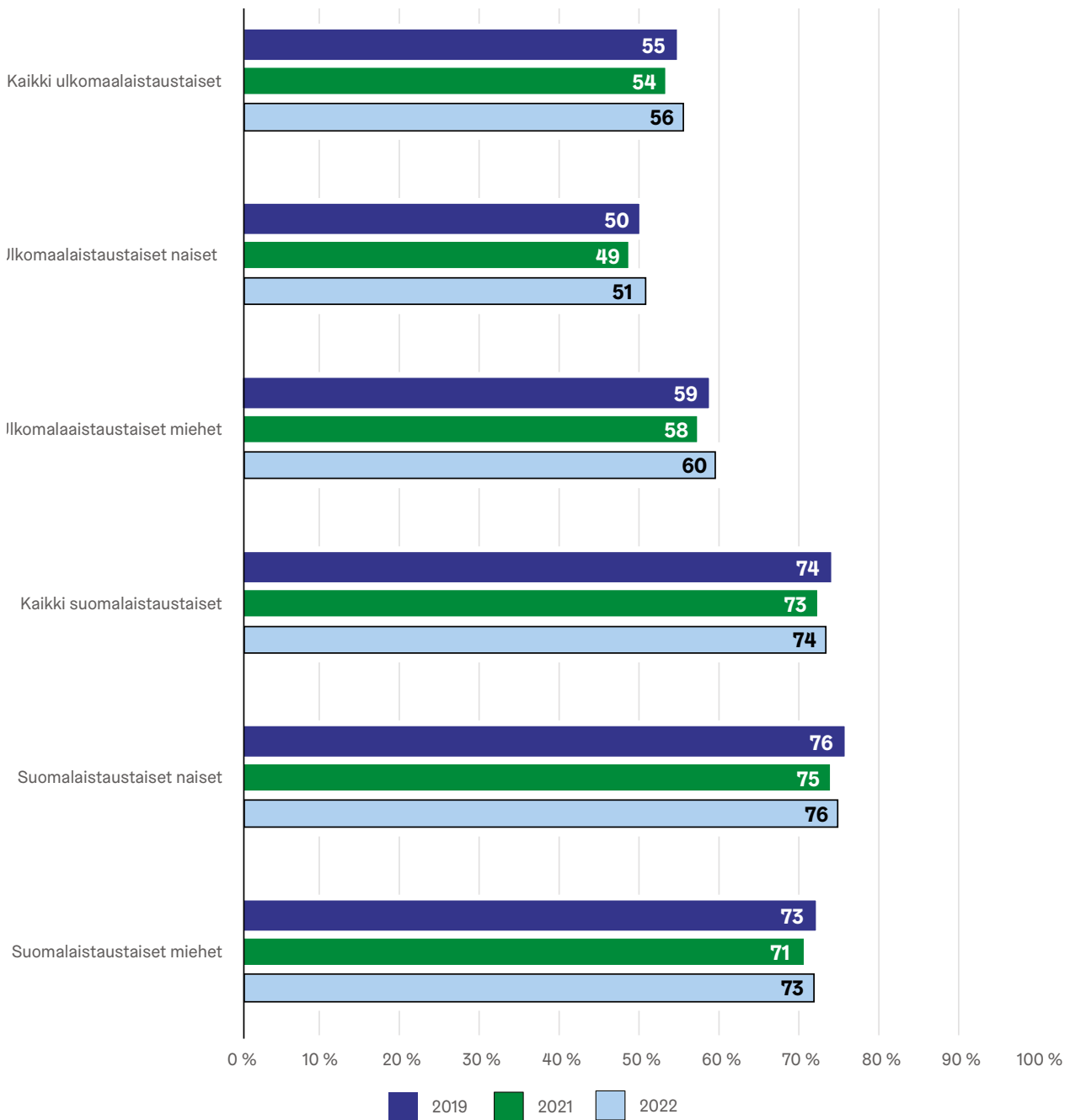
- Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret
- Työllisyysaste
- Ulkomaalaistaustaisten pääasiallinen toiminta
- Pitkäaikaistyöttömät
- Toimeentulo
 - o palkkojen keskiarvo
 - o palkkojen mediaani
- Perustoimeentuloa pitkäaikaisesti saaneet

Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet: Vailla perusasteen jälkeistä koulutusta olevat työttömät ja työvoiman ulkopuoliset 16–29-vuotiaat, %

- Nuoret miehet ovat keskimäärin hiukan nuoria naisia useammin työn ja koulutuksen ulkopuolella.
- Sekä vieraskieliset naiset että miehet ovat työn tai koulutuksen ulkopuolella huomattavasti kotimaankielisiä useammin.
- Vuoteen 2019 verrattuna koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien osuus on noussut vieraskielisten miesten osalta.

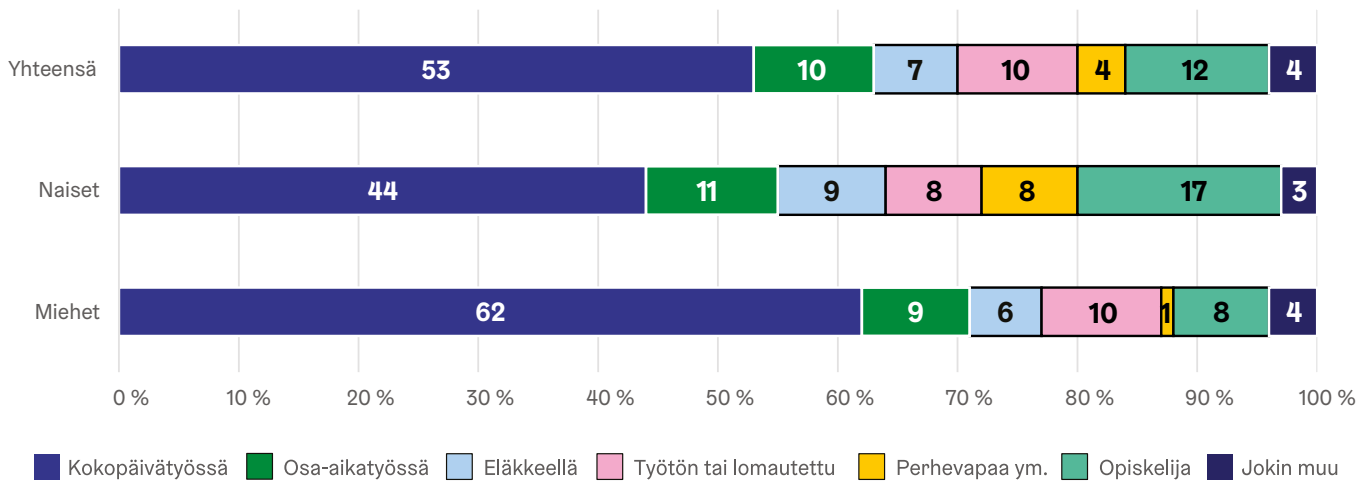
Työllisyysaste, %, 15–64-vuotiaat

- Koko helsinkiläisen väestön tasolla naisten työllisyysaste on hiukan korkeampi kuin miesten. Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on huomattavasti matalampi kuin ulkomaalaistaustaisten miesten.
- Kaiken kaikkiaan ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste on selvästi suomalaistaustaisia matalampi. Se oli kuitenkin vuonna 2022 noussut sekä miesten että naisten osalta hieman korkeammaksi kuin vuonna 2019, kun taas suomalaistaustaisten työllisyysaste oli vuoteen 2019 verrattuna samalla tasolla (miehet) tai hiukan matalammalla (naiset).

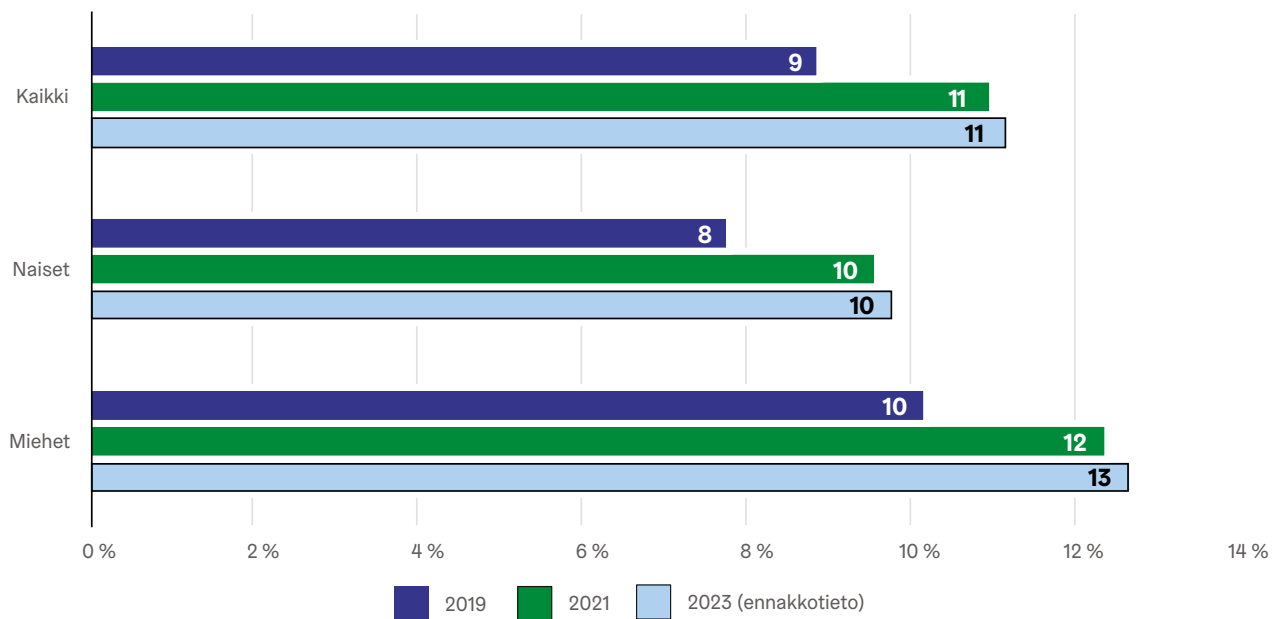
Ulkomaalaistaustaisten pääasiallinen toiminta

Suomessa vähintään 12 kuukautta asuneet ulkomailla syntyneet 20–74-vuotiaat, tiedot vuodelta 2022.

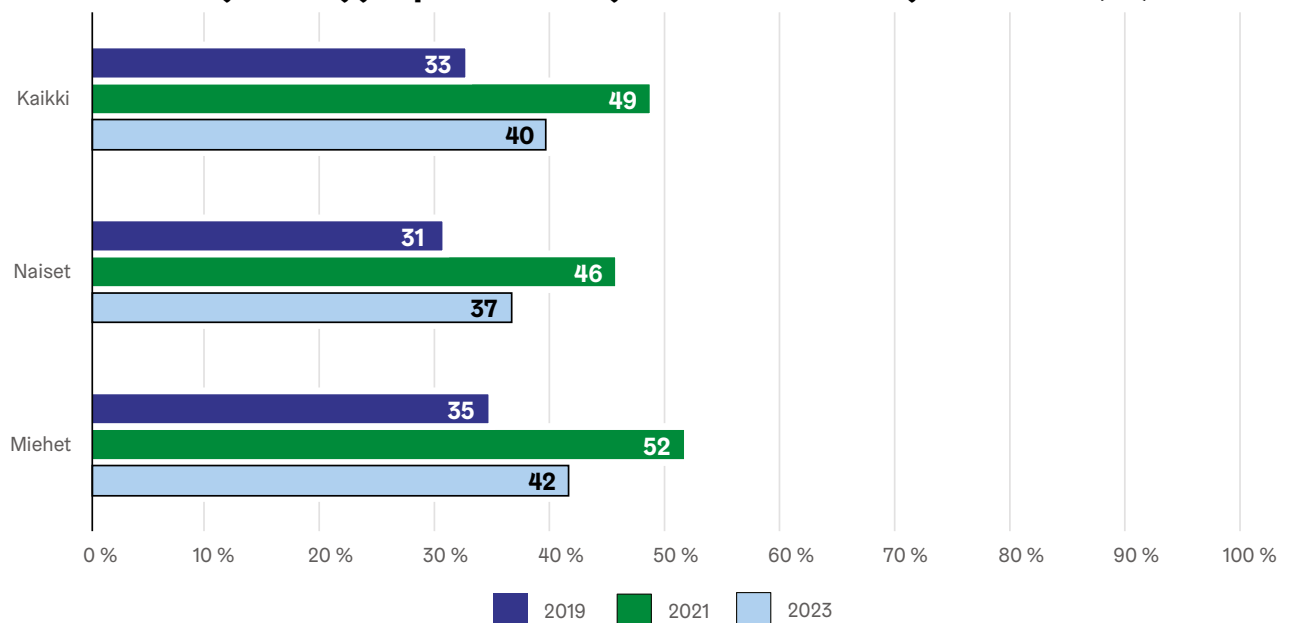
- **Miesten työllisyystilanne oli selvästi parempi kuin naisten: kokopäivätyössä oli 62 prosenttia ja osa-aikatyössä 9 prosenttia. Naisista vain 44 prosenttia oli kokoaikatyössä.**
- **Naisten työllisyysastetta laskee opiskelemissa ja perhevapaalla olevien suurehko osuus. Työllisistä naisista suurempi osa on osa-aikatyössä kuin miehistä.**

Työttömyysaste (15–74-vuotiaat): työttömien osuus työvoimasta (%)

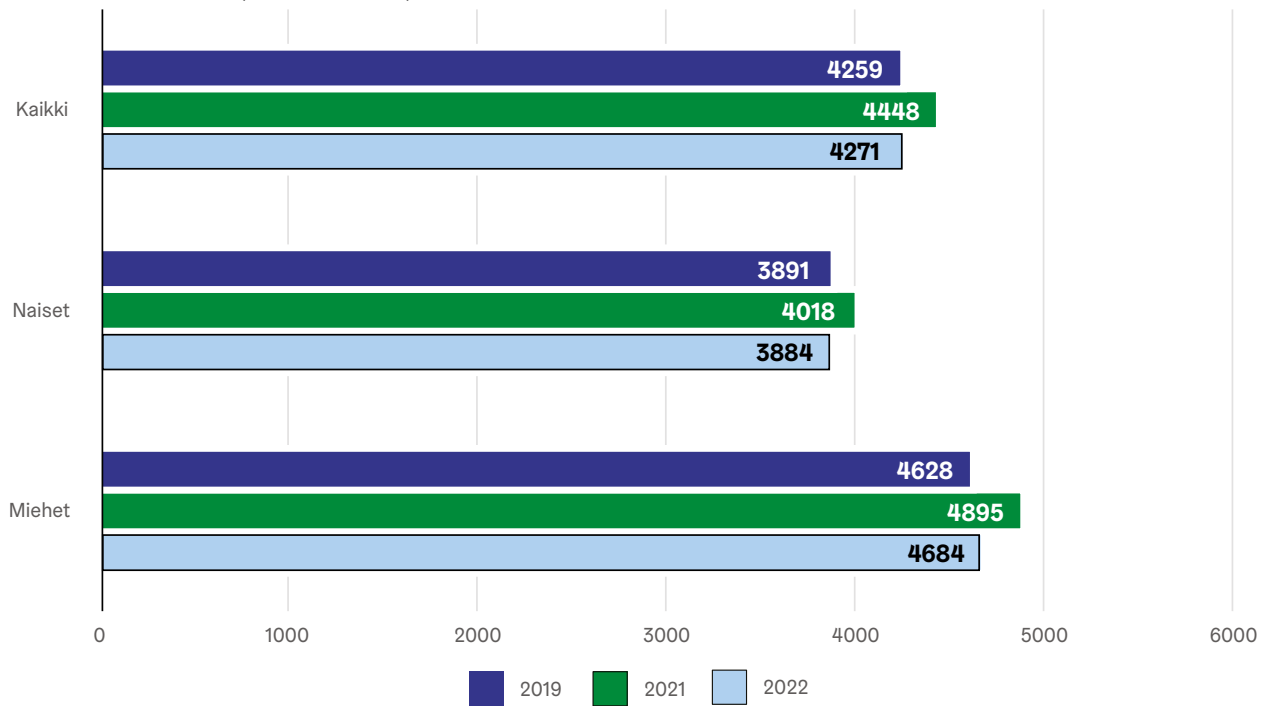
- Miesten työttömyys on ollut naisia yleisempää koko tarkastelujakson ajan.
- Sekä miesten että naisten työttömyys on korkeammalla tasolla kuin vuonna 2019.

Pitkäaikaistyöttömyys: pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä (%)

- Kaksi viidestä työttömästä on pitkäaikaistyöttömiä eli vähintään vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita.
- Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä niin miesten kuin naisten osalta on edelleen selvästi korkeampi kuin ennen koronapandemiaa vuonna 2019.
- Työttömänä olevista miehistä suurempi osuus on pitkäaikaistyöttömiä kuin työttömänä olevista naisista. Näin on ollut koko tarkasteluajanjakson ajan (vuodesta 2019).

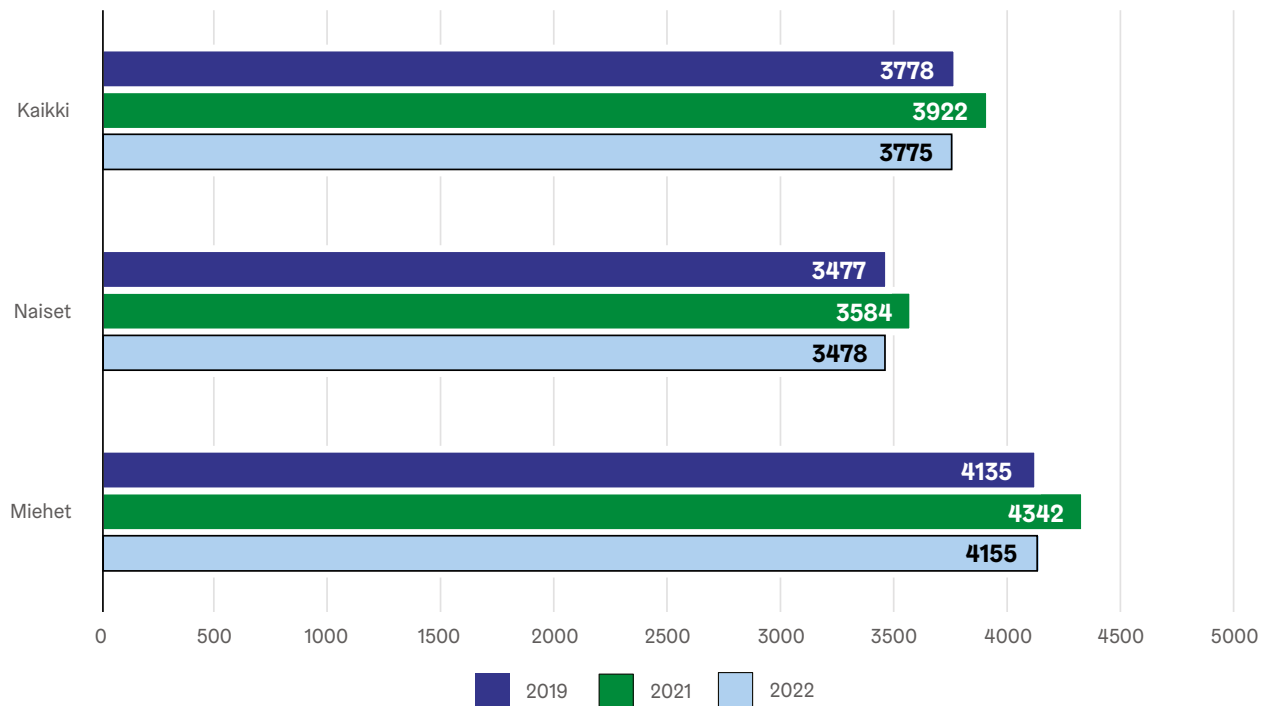
Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvo kuukaudessa, Uusimaa, euroa vuoden 2022 rahassa

Naisten ansio miesten ansiosta (%)

Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden mediaani kuukaudessa, Uusimaa, euroa vuoden 2022 rahassa

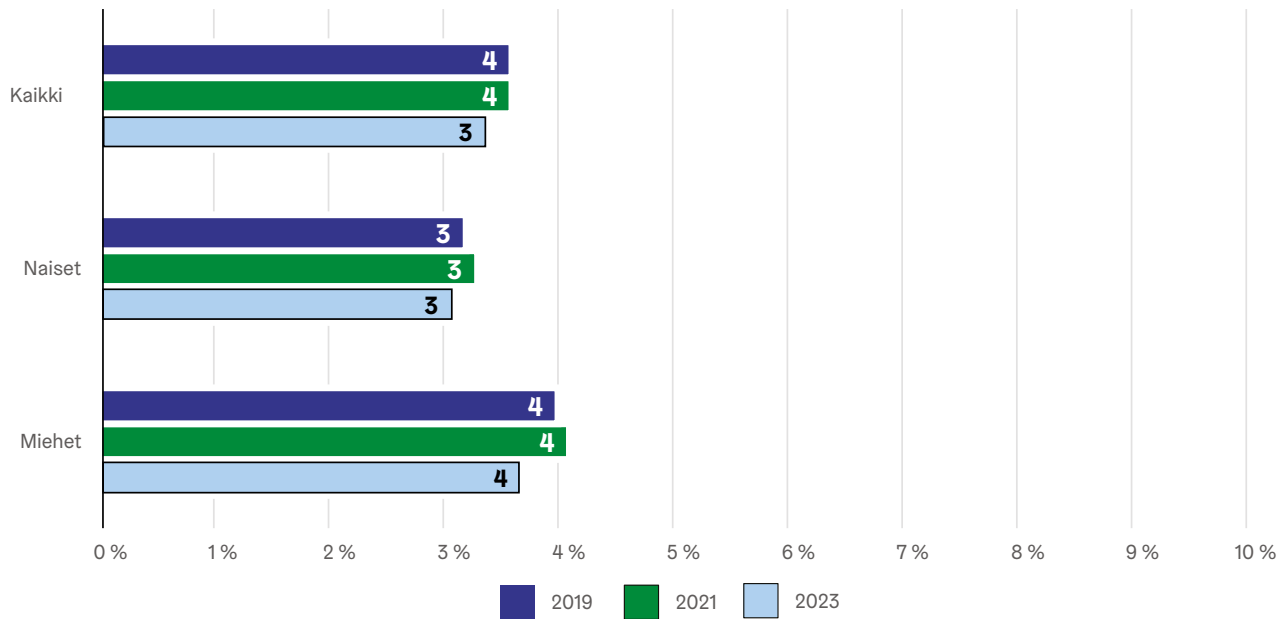

Naisten ansio miesten ansioista (%)

- Miehet tienavat keskimääräisesti naisia huomattavasti enemmän. Naisten ansiot ovat hieman reilut 80 prosenttia miesten ansioista eikä tilanne ole juurikaan tarkastelujaksolla muuttunut.
- Tarkastelussa on huomioitu inflaation vaikutus ja tästä syystä vuoden 2022 ansiotulot ovat edellisvuotta pienemmät. Vuoden 2022 inflaatio oli ennätyskorkea.
- Mediaanitulojen osalta palkkaero on hieman pienempi kuin keskiarvotulojen osalta.

Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti (10–12 kk) saaneiden osuus väestöstä (%)

- Miehet saavat perustoimeentulotukea hieman naisia useammin.
- Pitkäaikaista tukea saaneiden määrä on hieman vähentynyt molemmilla sukupuolilla, miehillä hieman naisia enemmän. Väestöosuudessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta kummallakaan sukupuolella.

Yhteenvedoa koulutusta, työtä ja toimeentuloa koskevasta indikaattoritarkastelusta:

- Nuoret miehet ovat keskimäärin hiukan nuoria naisia useammin työn ja koulutuksen ulkopuolella.
- Koko helsinkiläisen väestön tasolla naisten työllisyysaste on hiukan suurempi kuin miesten. Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on huomattavasti matalampi kuin ulkomaalaistaustaisten miesten.
- Miesten työttömyysaste on naisia korkeampi. Työttömänä olevista miehistä suurempi osuus on pitkäaikaistyöttömiä kuin työttömänä olevista naisista.
- Miehet tienaavat keskimääräisesti naisia huomattavasti enemmän ja myös heidän mediaaniansionsa on huomattavasti suurempi kuin naisilla.
- Perustoimeentuloa pitkäaikaisesti saavien osuuksissa ei ole suurta eroa naisten ja miesten välillä.

Osallisuus ja syrjintä

Osallisuus on moniulotteinen ilmiö, joka kytkeytyy sekä yhteenkuuluvuuden tunteeseen, yhteiskunnalliseen osallistumiseen että hyvinvointiin. Osallisuuden kokemus kuvaa sitä, kuinka hyvin ihminen kokee voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin. Vaikutusmahdollisuuksien ja resurssien ohella oleellista on usko mahdollisuuksien olemassaoloon ja omaan toimijuuteen. (THL 2024a.)

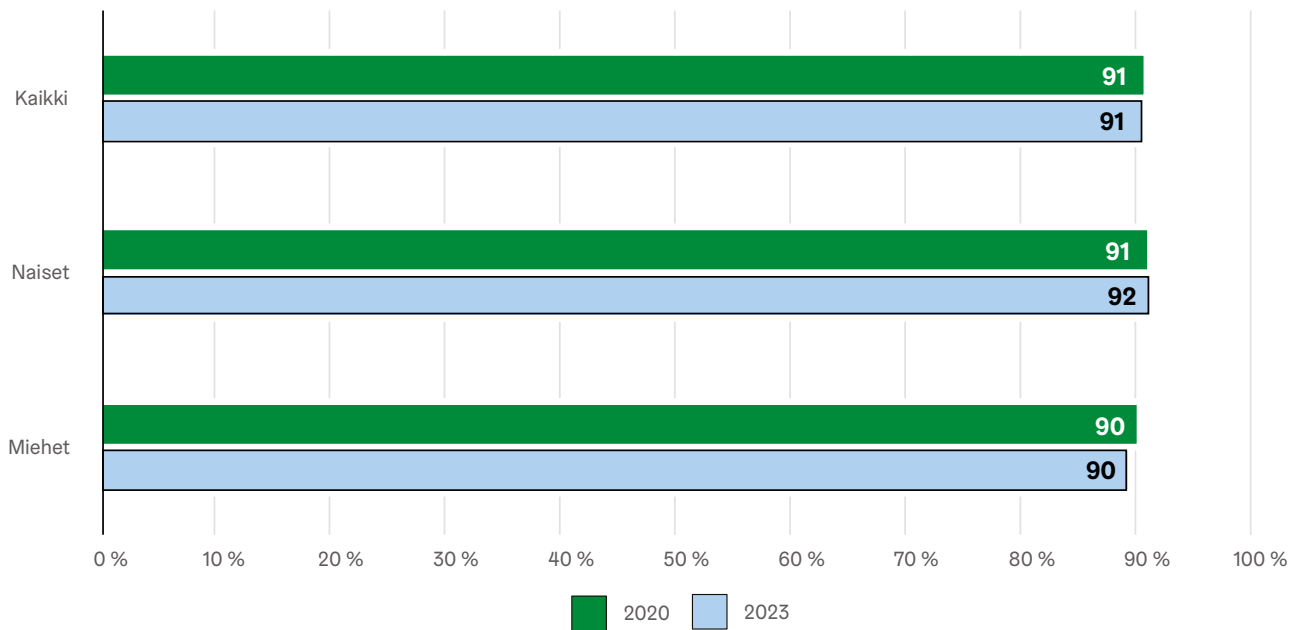
Yhteiskunnallisessa osallistumisessa on sukupuolittuneita eroja. Naiset esimerkiksi äänestävät valtakunnallisesti miehiä aktiivisemmin vaaleissa, kuten eduskunta- ja kuntavaaleissa. Naiset ovat äänestäneet miehiä aktiivisemmin myös Helsingin kaupungin osallistuvan budjetoinnin eli OmaStadin kaikilla kolmella toteutuskerralla. Kansalaisareenan julkaiseman valtakunnallisen tutkimuksen mukaan naiset osallistuvat miehiä aktiivisemmin vapaaehtoistoimintaan (Kansalaisareena ym. 2024). Järjestö- ja vastaavaan toimintaan osallistumisessa ei valtakunnallisesti juuri ole havaittu eroa sukupuolten välillä (THL/Sotkanet).

Digitaalisten valmiuksien puute voi heikentää yksilön osallisuutta digitalisoituneessa yhteiskunnassa, jossa eri toiminnot, palvelut ja vuorovaikutus siirtyvät enenevässä määrin verkkoon. Myös syrjintä, eli muita heikompaan asemaan asettaminen henkilökohtaisen ominaisuuden takia ilman perusteltua syytä, voi osaltaan heikentää syrjinnän uhrin osallisuuden kokemusta ja hyvinvointia. Yksi esimerkki syrjinnästä sukupuolen perusteella on raskaus- ja perhevapaasyrjintä, joka kohdistuu erityisesti naisiin ja on Suomessa merkittävä tasa-arvo-ongelma. Se on myös aihe, josta tulee tasa-arvovaltuutetulle kaikkein eniten yhteydenottoja (Tasa-arvovaltuutettu 2022).

Tarkastelussa mukana olevat indikaattorit

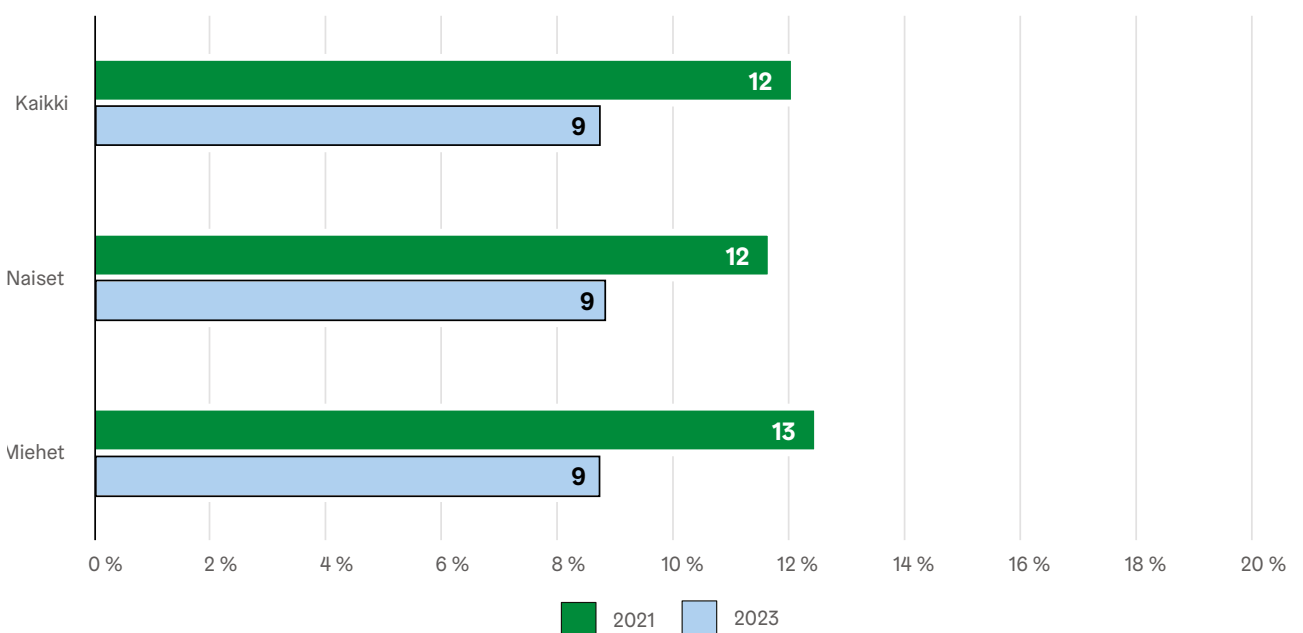
- Digitalisaatio: esteet ja huolet sähköisten palvelujen käytössä
- Osallisuuden kokemus: erittäin heikko osallisuuden kokemus
 - o 20 vuotta täyttäneet
 - o nuoret
- Koettu syrjintä sosiaali- tai terveyspalveluissa
- Koettu syrjintä työssä tai työnhaussa

Digitalisaatio: Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä (%), ikääntyneet (75 vuotta täyttäneet)

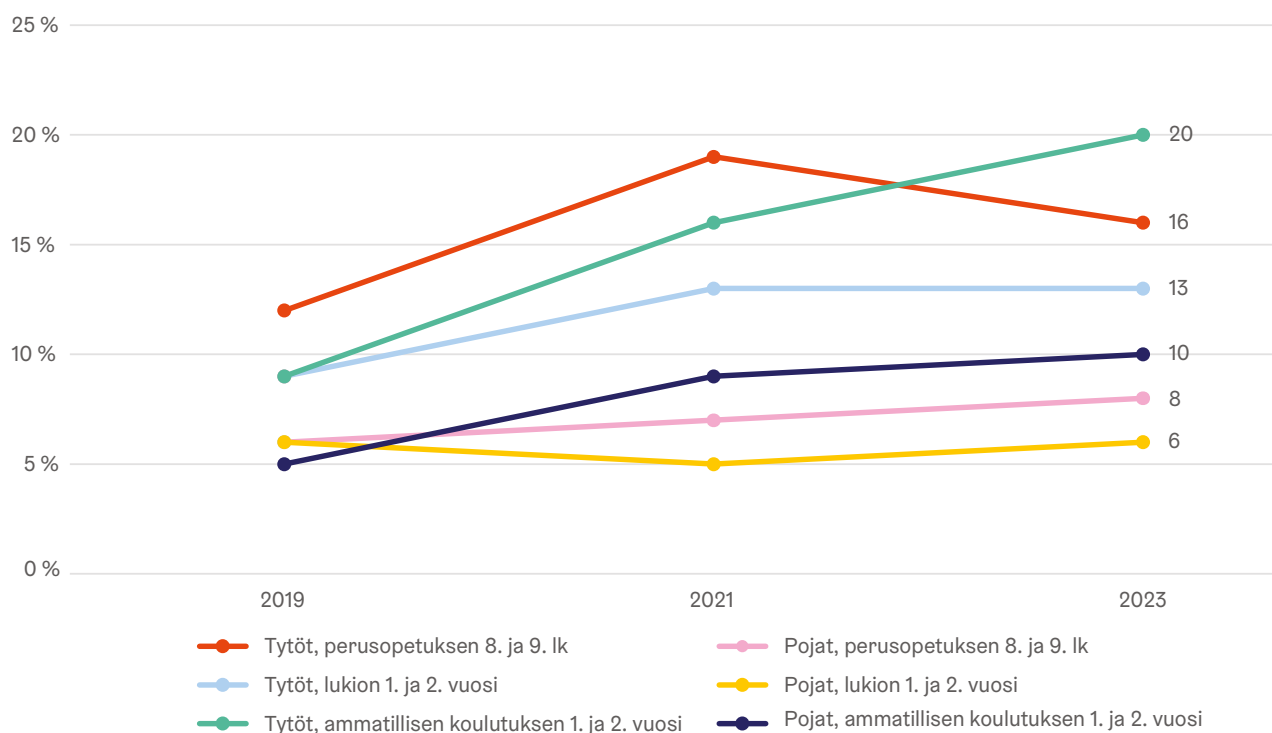
- Noin yhdeksän kymmenestä yli 75-vuotiaasta on kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä.
- Miesten ja naisten osuuksissa ei ole suurta eroa, eikä osuuksissa ole juurikaan tapahtunut muutosta viime vuosina.

Osallisuuden kokemus: erittäin heikko osallisuuden kokemus (%), 20 vuotta täyttäneet

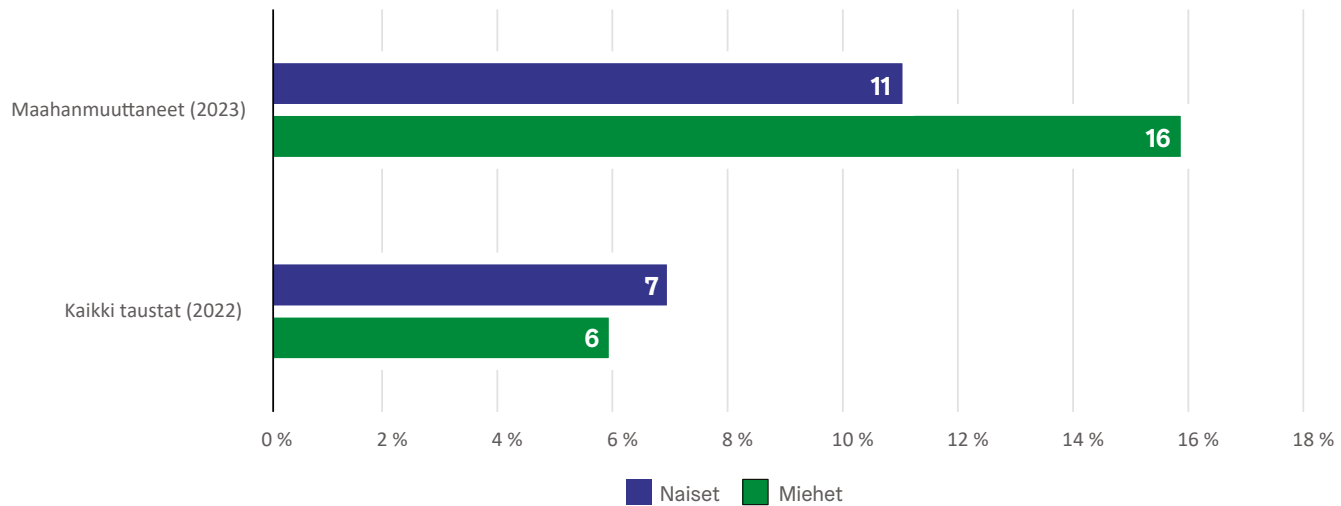
- Vajaalla kymmenesosalla 20 vuotta täyttäneistä helsinkiläisistä on erittäin heikko osallisuuden kokemus THL:n osallisuusindikaattorilla mitattuna. Erittäin heikko osallisuuden kokemus viittaa siihen, että henkilö on syrjäytymisvaarassa tai kokee itsensä syrjäytetyksi.
- Naisten ja miesten välillä ei ole eroa.
- Tilanne on parantunut vuodesta 2021 sekä naisilla että miehillä. Koronapandemia todennäköisesti vaikutti vuoden 2021 tuloksiin.

Osallisuuden kokemus: Osallisuutensa erittäin heikoksi kokevat nuoret (%), perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaat, lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat

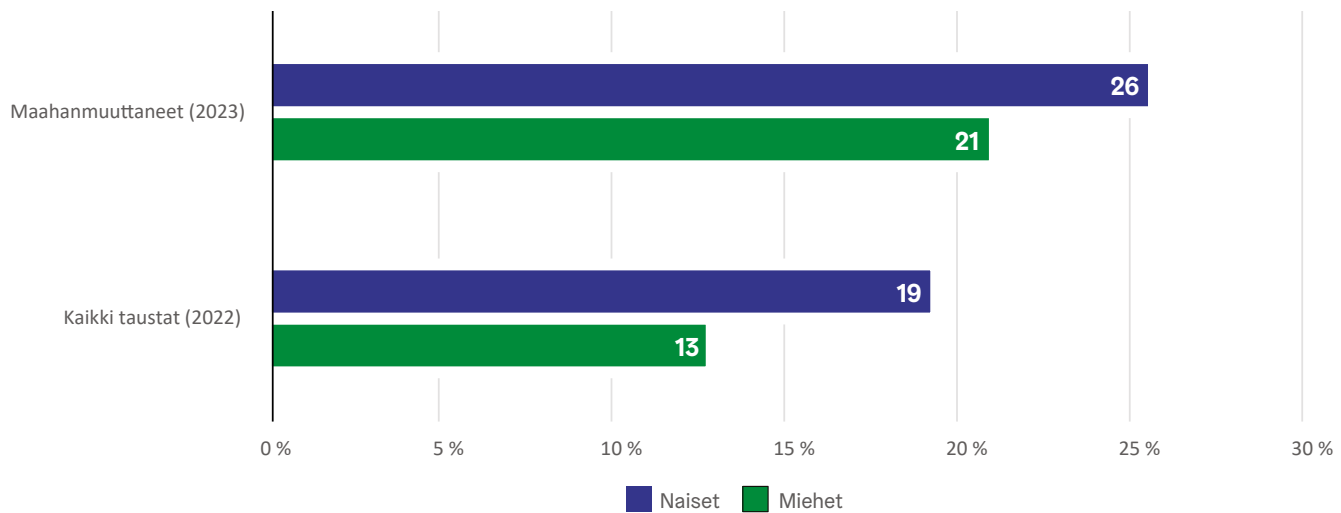
- Erittäin heikko osallisuuden kokemus on yleisempi tytöillä kuin pojilla kaikilla oppiasteilla. Tilanne on ollut sama koko tarkastelujaksolla.
- Viimeisimmän kouluterveyskyselyn tuloksissa (2023) erittäin heikko osallisuuden kokemus oli yleisintä ammatillisen koulutuksen tytöillä (20 %). Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla erittäin heikko osallisuuden kokemus oli yleisintä ulkomailla syntyneillä perusopetuksen 8. ja 9. luokan tytöillä (17 %), mutta ammatillisten oppilaitosten sukupuolittain jaoteltuja lukuja ei ole saatavilla syntyperän mukaan.
- Kaikilla ryhmillä lukiolaispoikia lukuun ottamatta erittäin heikko osallisuuden kokemus on yleisempää kuin vuonna 2019.

Syrjintä: Syrjintää sosiaali- tai terveystalveluissa kokeneet, (%) palveluita käyttäneistä, 20 vuotta täyttäneet

- Kaikkia helsinkiläisiä tarkasteltaessa naisten ja miesten välillä ei ole suurta eroa syrjinnän kokemuksissa sosiaali- ja terveystalveluissa.
- Maahanmuuttaneiden keskuudessa syrjinnän kokemukset ovat selvästi keskimääräistä yleisempiä ja miesten osuus on naisia korkeampi.
- On syytä huomioida, että kaikkia helsinkiläisiä koskevat tiedot ovat eri vuodelta kuin maahanmuuttaneita koskevat tiedot.

Syrjintä: Syrjintää työssä tai työnhaussa kokeneet, (%) työssä olleista tai työtä hakeneista, 20 vuotta täyttäneet

- Naiset kokevat syrjintää työssä tai työnhaussa miehiä yleisemmin.
- Sekä maahan muuttaneet naiset että miehet kokevat syrjintää työssä tai työnhaussa selvästi useammin kuin helsinkiläiset keskimäärin.
- On syytä huomioida, että kaikkia helsinkiläisiä koskevat tiedot ovat eri vuodelta kuin maahanmuuttaneita koskevat tiedot.

Yhteenvetoa osallisuutta ja syrjintää koskevasta indikaattoritarkastelusta:

- Esteiden ja huolien kokeminen digipalvelujen käytössä on erittäin yleistä sekä ikääntyneiden miesten että ikääntyneiden naisten keskuudessa.
- THL:n määrämuotoisen osallisuusindikaattorin perusteella erittäin heikko osallisuuden kokemus on yleisempi tytöillä kuin pojilla kaikilla oppiasteilla (kouluterveyskysely), mutta vastaavaa sukupuolten välistä eroa ei näy 20 vuotta täyttäneillä (TerveSuomi -tutkimus).
- Miehet ja naiset ovat kokeneet syrjintää sosiaali- ja terveyspalveluissa suurin piirtein yhtä paljon. Maahanmuuttaneiden keskuudessa syrjinnän kokemukset ovat selvästi keskimääräistä yleisempiä ja syrjintää kokeneiden miesten osuus on naisia korkeampi.
- Naiset kokevat syrjintää työssä tai työnhaussa miehiä yleisemmin. Sekä maahan muuttaneet naiset että miehet kokevat syrjintää työssä tai työnhaussa selvästi keskimääräistä yleisemmin.

FOKUS: Sukupuolivähemmistöjen tilanne ja tiedonkeruun haasteet

FOKUS: Sukupuolivähemmistöjen tilanne ja tiedonkeruun haasteet

Kun tarkastellaan sukupuolten tasa-arvoa, pitää miesten ja naisten lisäksi huomioida myös sukupuolen moninaisuus ja sukupuolivähemmistöt. Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että sukupuoli on ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat esimerkiksi **transsukupuoliset**, joiden sukupuoli-identiteetti eli tunne siitä, mitä sukupuolta on sisäisesti, on ristiriidassa heidän syntymässä määritetyn sukupuolensa kanssa, **muunsukupuoliset**, joiden sukupuoli-identiteetti voi olla sekoitus maskuliinisuutta, feminiinisyttä tai jotain aivan muuta, sekä **intersukupuoliset**, joiden kehonpiirteet eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypilliset. (Seta 2024.)

Sukupuoli-identiteetti eli henkilön kokemus omasta sukupuolestaan ja sukupuolen ilmaisu tulivat tasa-arvolain piiriin vuonna 2014 (L 1329/2014). Viranomaiset, koulutuksen järjestäjät ja työnantajat on veloitettu ennaltaehkäisemään niihin perustuvaa syrjintää (6c §).

Sukupuolivähemmistöjä koskeva tieto on niukkaa

Joissakin valtioissa, kuten Euroopan maista Saksassa, Itävallassa ja Maltalla, on otettu käyttöön kolmas juridinen sukupuoli. Suomessa on kuitenkin edelleen vain kaksi juridista sukupuolta, ja väestötietojärjestelmän sukupuolitieto on kaksijakoisesti joko mies tai nainen. Sen vuoksi rekistereihin pohjautuvat tilastot eivät tavoita sukupuolten kirjoa (Keski-Petäjä 2019).

Kyselyissä on kuitenkin mahdollista tiedustella myös ihmisen omaa kokemusta sukupuolestaan, ja näin on viime vuosina enenevässä määrin tehtykin, esimerkiksi Tilastokeskuksen Tasa-arvobarometrissa ja THL:n Kouluterveyskyselyssä. Tasa-arvobarometrissa ovat vastaajat vuodesta 2017 lähtien saaneet itse määrittellä sukupuolensa valitsemalla vaihtoehdoista nainen / mies / muu / en halua tai osaa sanoa. Kouluterveyskyselyssä kysytään sekä virallista sukupuolta, vaihtoehtoina poika / tyttö, että kokemusta omasta sukupuolesta, vaihtoehtoina poika / tyttö / molempia / en kumpaakaan / kokemuksen vaihtelee. THL:n Terve Suomi-tutkimuksessa puolestaan on tiedusteltu kuulumista erilaisiin vähemmistöihin, yhtenä vaihtoehtona sukupuolivähemmistö. Myös Helsingin kaupungin toimeenpanemissa kyselytutkimuksissa on viime vuosina annettu sukupuolen määrittelyn vaihtoehdoksi naisen ja miehen lisäksi ”muu” tai ”en halua kertoa”.

Ongelmana kyselytutkimusten tulkinnessa on usein ollut se, että sukupuoleltaan muiden kuin miesten tai naisten määrä on jäänyt niin pieneksi, että on katsottu, että tuloksia ei voida heidän osaltaan raportoida lainkaan (Keski-Petäjä 2019) tai ainakaan havaitut erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä eivätkä yleistettävissä vastaajia laajempaan joukkoon, mihin kyselytutkimusten otosmäärällä yleisesti pyritään.

Sukupuolivähemmistöön kuuluvat voivat usein muita huonommin

Tuoreimmassa valtakunnallisessa Kouluterveyskyselyssä (2023) sukupuolivähemmistöihin kuuluvien 8.–9.-luokkalaisten vastaajien määrä on kuitenkin ollut 4739 ja osuus vastaajista 5,5 prosenttia, mikä on mahdollistanut heidän vastaustensa vertailun muihin nuoriin. Sukupuolivähemmistöihin kuuluviksi on laskettu kaikki, joiden kokemus sukupuolestaan eroaa heidän virallisesta sukupuolestaan, eli transnuoret, jotka kokevat olevansa eri sukupuolta kuin mitä ovat virallisesti, ja he, jotka kokevat olevansa jotain muuta kuin poikia tai tyttöjä. Kouluterveyskyselyssä havaittiin, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi, terveys ja osalli-

suus olivat heikompia lähes kaikilla tutkituilla osa-alueilla verrattuna cis-nuoriin (joiden kokemus sukupuolestaan vastaa heidän virallista sukupuoltaan). Sukupuolivähemmistöihin kuuluvista nuorista 46 prosenttia koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, kun cissukupuolisista näin koki 20 prosenttia. Elämänsä tyytyväisiä koki olevansa cissukupuolisista nuorista 68 prosenttia, kun taas sukupuolivähemmistöihin kuuluvista tyytyväisiä oli vain 35 prosenttia. Koulupuolesta koki sukupuolivähemmistöihin kuuluvista nuorista 40 prosenttia, muista nuorista 19 prosenttia. Koulukiusaamis- ja syrjintäkokemukset yleistyivät vuosien 2021 ja 2023 välillä etenkin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla, minkä on todettu olevan voimakkaasti yhteydessä sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten heikompaan mielen hyvinvointiin. (Lehtonen ym. 2024.)

Kouluterveyskyselyn jatkoanalyysissä on havaittu, että ahdistus- ja masennusoireet ovat huomattavasti yleisempiä transmaskuliinisilla kuin transfeminiinisillä nuorilla. Transnuorilla oireet ovat kuitenkin vähentyneet koronapandemian jälkeen, kun taas cis-nuorilla ne ovat edelleen lisääntyneet, vaikkakin ne ovat edelleen merkittävästi alemmalla tasolla kuin transsukupuolisilla nuorilla. (Kiviruusu ym. 2024.)

Tasa-arvobarometrissa (2017) sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vastaajien määrä jäi vähäiseksi. Kun vastaajia oli kaiken kaikkiaan noin 1600, sukupuolivähemmistöihin kuuluvia vastaajia oli vain 12. Näiden ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien vastaajien (N=15) vastauksista on kuitenkin julkaistu erityistarkastelu. Siinä on muun muassa havaittu, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vastaajien asenteet ja mielipiteet tasa-arvosta erosivat monin osin keskimääräisestä barometrin vastaajasta. He kokivat työpaikkansa, oppilaitoksensa ja parisuhteensa tasa-arvoiseksi jopa useammin kuin muut vastaajat. Toisaalta he kokivat muita vastaajia useammin häirintää ja vihapuhetta, ja olivat karsineet iltamenojaan väkivallan pelosta. (Lehtonen 2019.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vastaajien omien vastausten lisäksi Tasa-arvobarometrissa kerättiin tietoa heidän tilanteestaan myös kysymällä kaikilta vastaajilta moninaisuuteen ja vähemmistöihin liittyviä kysymyksiä. Barometrissa kysyttiin muun muassa sitä, käsitelläänkö opetuksessa ja oppimateriaaleissa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä, sekä sitä, saako jokainen ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla. Lisäksi kysyttiin esimerkiksi, kuinka todennäköisenä vastaajat pitävät sitä, että transihminen tai intersukupuolinen kokisi syrjintää vastaajan työpaikalla. Helsingin ja Uudenmaan alueilla asuvat vastaajat pitivät tätä muita harvemmin todennäköisenä. (Lehtonen 2019.)

Viitteitä sukupuolivähemmistöjen heikommasta asemasta on myös Helsingissä

Kun tarkastellaan Helsingin kaupungin toimesta tehtyjä kyselyjä, on todettava sama tilanne: sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vastaajien määrä on niin pieni, ettei heidän vastauksiaan voi yleistää eikä vertailla luotettavasti muiden vastaajien kanssa. Epävarmuuksista huolimatta useat eri mittarit näyttävät viittaavan samansuuntaisesti siihen, että sukupuolivähemmistöjä edustavilla vastaajilla on enemmän vaikeuksia kuin enemmistöön kuuluvilla.

Esimerkiksi turvallisuuskyselyyn vastanneista kolmestatoista muunsukupuolisesta yhdeksän ilmoittaa kokeneensa seksuaalista häirintää, kun naisvastaajista näin on kokenut 19 prosenttia ja miesvastaajista 2 prosenttia. Muunsukupuolisista vastaajista seitsemän on joutunut häirintään tai kiusaamisen kohteeksi julkisella paikalla, kun naisvastaajista näin on tapahtunut 15 prosentille ja miesvastaajista 9 prosentille. (Helsingin turvallisuuskyselyn aineisto 2021.)

THL:n Terve Suomi -tutkimuksen Helsingin aineistoa tarkastellessa huomio kiinnittyy erityisesti sukupuolivähemmistöön kuuluvien (N=27) vastaukseen kysymykseen ”Onko sinulla ollut itsemurha-ajatuksia?”. Vastaajista 14 eli puolet vastaa itsemurha-ajatuksia olleen. Enemmistöön kuuluvista näin on vastannut 9 prosenttia. Yli puolet (16/27) sukupuolivähemmistöön kuuluvista

vastaajista raportoi kokeneensa fyysistä tai henkistä väkivaltaa, kun enemmistöön kuuluvilla osuus on viidennes. Syrjintää sosiaali- ja terveyspalveluissa raportoi kokeneensa kahdeksan eli lähes joka kolmas sukupuolivähemmistöön kuuluvista vastaajista, kun taas enemmistöön kuuluvilla osuus on vain muutama prosentti. Ero sukupuolivähemmistöön ja -enemmistöön kuuluvien vastaajien välillä on huomattava myös, kun on kysytty yksinäisyyden tuntemuksista, onnellisuudesta, merkittävästä psyykkisestä kuormittuneisuudesta ja oman terveyden kokemisesta (keskitasoinen tai huonompi): sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vastaajien arvio omasta hyvinvoinnistaan on huomattavasti sukupuolienemmistöä heikompi. (THL 2024c)

Kouluterveyskyselyn Helsingin aineistoon ei valitettavasti ole sisällytetty taustatietoa koetusta sukupuolesta, joten sukupuolivähemmistöihin kuuluvien koululaisten tilanteesta Helsingissä ei saada tietoa. On syytä olettaa, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvien osuus olisi Helsingissä vähintään 5,5 prosenttia, kuten valtakunnallisella tasolla, joten heidän lukumääränsä erillisessä otoksessa olisi useita satoja.

Helsingissä on myös erityisiä voimavaratekijöitä

On mahdollista, ellei suorastaan todennäköistä, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvien tilanne Helsingissä poikkeaa valtakunnallisesta. Koska siitä ei ole juuri lainkaan tutkimustietoa, pyydettiin eräitä asiantuntijoita arvioimaan Helsingin tilannetta.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä vuosikymmenien ajan tutkinut tutkija Jukka Lehtonen pitää selvänä, että isoissa kaupungeissa on paitsi absoluuttisesti myös suhteellisesti enemmän transnuoria kuin pikkukaupungeissa tai maaseudulla. Tämä on näkynyt myös varhaisissa THL:n kyselyissä, joissa on ollut enemmän kaupunkikeskittymissä asuvia vastaajia. Hän uskoo myös transnäkyvyyden olevan laajempaa pääkaupunkiseudulla ja isoissa kaupungeissa. Se voi olla transihmisille voimavara siinä mielessä, että on helpompi ystäväystyä muiden transihmisten kanssa ja saada tukea. Toisaalta avoimuus voi myös lisätä riskiä tulla kiusatuksi tai syrjityksi. (Lehtonen 2024.)

Sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksia ajavan Trasek ry:n puheenjohtaja Kasper Kivistö toteaa, että helsinkiläisillä on moniin paikkakuntiin verrattuna se etu, että sukupuolen korjaukseen liittyviä hoitoja järjestetään omalla paikkakunnalla. Sote-ammattilaisilla vaikuttaa olevan hieman laajemmin kokemusta ja ammattitaitoa kohdata sukupuolen moninaisuutta, vaikka se ei ole Helsingissäkään taattua. (Kivistö 2024.)

Kivistö pitää isona etuna sitä, että Helsinki on kaupunkina sitoutunut sateenkaarioikeuksiin. Se tuo tunteen, että yksilö on yhdenvertainen osa kaupunkia, ja että syrjintään saa apua ja siihen puututaan. Liikuntapalveluissa on Helsingissä otettu positiivisia askeleita, esimerkkinä Itäkeskuksen uimahallin sukupuolisensitiiviset pukukopit. Pääkaupunkiseudulla on myös kouluja ja palveluita, joissa johtotasolta ohjataan edistämään yhdenvertaisuutta niin, että sukupuolivähemmistöön kuuluva ihminen voi olla kokonaisvaltaisesti avoin ja oma itsensä. Pienemmillä paikkakunnilla esimerkiksi koulun turvallisuus tuntuu usein olevan yksittäisten opettajien oman toiminnan tulosta, eikä välttämättä laajene muihin luokkiin. Vaikka Helsingissäkin on parantamisen varaa, ero on huima verrattuna kaupunkeihin ja kuntiin, joissa suhtaudutaan negatiivisesti jopa sateenkaarilippuihin. (Kivistö 2024.)

Kivistön mukaan pääkaupunkiseudulla on paljon enemmän sateenkaariyhteisön omaa toimintaa ja harrastusmahdollisuuksia kuin pienemmillä paikkakunnilla. Jos kysyttäisiin elämäntapaa ja omaa tyytyväisyyttä, pääkaupunkiseudulla vastattaisiin siksi todennäköisesti monia muita alueita positiivisemmin. Hän kuitenkin huomauttaa, että toisaalta pääkaupunkiseudulla on melko paljon erilaisia suljettuja yhteisöjä, joiden sisällä tapahtuvan syrjinnän ja väkivallan suhteen virkavallalla ei ole tarpeeksi vahvaa osaamista. (Kivistö 2024.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten tasavertaisuutta puolustavan Helsinki Pride -yhteisön toiminnanjohtaja Annu Kemppainen toteaa, että Kouluterveyskyselyn tulokset ja ilmiöt näkyvät myös heidän työssään. (Kemppainen 2024.)

Helsingissä tarvitaan tutkimustietoa sukupuolivähemmistöjen tilanteesta

Kenelläkään nykytilannetta arvioineista asiantuntijoista ei ole tiedossaan tutkimuksia tai dataa sukupuolivähemmistöjen tilanteesta Helsingissä. Kemppaisen mielestä olisi tärkeää, että tutkimusta tehtäisiin Helsingin ja pääkaupunkiseudun tasolla yhteistyössä sateenkaarijärjestöjen kanssa. (Kemppainen 2024.)

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien helsinkiläisten tilannetta ja hyvinvointia koskevaa tutkimustietoa pitäisikin kerätä niin kyselyin kuin laadullisin haastatteluin. Kun valtakunnallisten kyselyiden perusteella on ilmeistä, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ovat monella tavoin muita haavoittuvammassa asemassa, on tärkeää selvittää, kohtaavatko Helsingin kaupungin palvelut heidän tarpeensa. Olisi tarpeen tietää, ovatko esimerkiksi kokemukset syrjinnästä sosiaali- ja terveystaloudessa laajemminkin jaettuja kuin yksittäisten kyselyyn vastanneiden kokemuksia.

Arvokas tietolähde olisi esimerkiksi Kouluterveyskysely, mikäli olisi mahdollista analysoida Helsingin aineistoa siten, että myös koettu sukupuoli olisi sisällytetty siihen. Myös Helsingin omissa kyselyissä voisi kerätä tietoa sukupuolivähemmistöjen asemasta samaan tapaan kuin Tasa-arvobarometrissa on tehty eli kysymällä kaikilta vastaajilta sukupuolen moninaisuuteen ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä kysymyksiä.

Moninaisuuden huomioimisella kyselytutkimuksissa on useita etuja. Ensinnäkin on tärkeää tunnistaa ja tunnustaa sukupuolen moninaisuus; mies-nais-kahtiajaon ylittäviä kysymyksiä voidaan pitää jopa koulutuksellisenä viestinä kaikille vastaajille. Toiseksi on tärkeää varmistaa, että kaikki voivat vastata kyselyyn riippumatta sukupuolestaan eivätkä tunne itseään ulossuljetuksi. Jos muita sukupuolia ei huomioida kysymyksenasettelussa tai kyselyn analysoinnissa, se voi johtaa siihen, etteivät sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ole halukkaita vastaamaan kyselyihin. Kolmanneksi on tärkeää saada tietoa sukupuolivähemmistöjen asemasta. (Lehtonen 2019.)

Sukupuolivähemmistöjen hyvinvoinnin kattavaksi kartoittamiseksi tarvittaisiin kohdennettua tiedonkeruuta, koska satunnaisotannassa otokseen ei tule riittävästi sukupuolivähemmistöihin kuuluvia vastaajia yleistettävien johtopäätösten tekemiseksi. Näin esimerkiksi THL on toiminut maahan muuttaneiden keskuudessa toteutetun MoniSuomi-tutkimuksen kohdalla. Määrällisen tiedonkeruun ohella olisi tärkeää tehdä laadullista tutkimusta, kuten haastattelututkimusta, jossa kyselytutkimuksissa aliedustetut sukupuoliryhmät voisivat sanoittaa kokemuksiaan ja näkemyksiään.

Yhteenveto

Alle on koottu indikaattoritarkastelusta niitä asioita, joissa naisten ja miesten välillä löytyi eroa ja joihin jatkossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Havainnot koskevat nimenomaan helsinkiläisiä (palkkavertailun osalta Uusimaata).

Yleisesti ottaen edellisessä vastaavassa kokonaistarkastelussa (Mustajärvi & Ahlgren-Lein-vuo 2021) havaitut sukupuolittuneet erot ovat pysyneet samansuuntaisina lähes kaikkien niiden mittareiden osalta, jotka ovat olleet mukana kummassakin tarkastelussa. Poikkeuksena on koettu elämänlaatu: edellisessä tarkastelussa naiset kokivat elämänlaatunsa miehiä useammin vähintään melko hyväksi, mutta nyt tilastollisesti merkitsevää eroa ei enää ole. Lisäksi edellisen tarkastelun yhteenvedossa kiinnitettiin huomiota 4.–5.-luokkalaisten poikien liikkumisen selvään vähenemiseen, mutta uudempien tilastojen valossa vähintään tunnin päivässä liikkuvien 4.–5.-luokkalaisten poikien osuus on jälleen kasvanut.

Merkittäviä eroja sukupuolten välillä on esimerkiksi nuorten mielen hyvinvoinnin ja seksuaalisen häirinnän kokemuksissa: tilastojen valossa tyttöjen tilanne on merkittävästi poikia heikompi. Erityisesti tyttöjen seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat yhä hälyttävän yleisiä, vaikka ne ovat vähän vähentyneet vuodesta 2021. Alaikäisten poikien osalta huolta herättää varsinkin rikoksista epäiltyjen määrä, joka on edelleen kasvussa.

Uusina mittareina tämänkertaiseen tarkasteluun on nostettu muun muassa osallisuuden ja syrjinnän kokemukset. Kyselytutkimusten perusteella erittäin heikko osallisuuden kokemus on yleisempi tytöillä kuin pojilla kaikilla oppiasteilla, mutta vastaavaa sukupuolten välistä eroa ei näy 20 vuotta täyttäneillä. Syrjintä työssä tai työnhaussa on naisilla yleisempää kuin miehillä.

Tärkeää on, että naisten ja miesten välistä eroa eri ilmiöissä saadaan kavennettua niin, että kokonaistilanne tarkastelun kohteena olevassa asiassa samalla paranee. Näin ei välttämättä kuitenkaan ole. Esimerkiksi lähisuhdeväkivallan uhrien osuuksissa sukupuolten välinen merkittävä ero on vähän kaventunut vuodesta 2019, mutta muutos ei johdu naisuhrien määrän vähenemisestä vaan miesuhrien määrän kasvusta.

Kaupungin merkittäviä päätöksiä ja toimenpiteitä tulisi aina tarkastella myös sukupuolinäkökulmasta tekemällä niistä ennakkoon sukupuolivaikutusten arviointi ja seuraamalla tosiasiallisia vaikutuksia jälkikäteen. Palveluja suunniteltaessa ja kehitettäessä on tärkeää huomioida myös sukupuolen ja muiden taustatekijöiden risteyskohtia, koska pelkät sukupuolierot eivät tuo esille koko palvelutarpeiden kirjoa.

Sukupuolen lisäksi myös syntyperää tarkasteltaessa tässä indikaattoritarkastelussa nousi esille esimerkiksi seuraavia eroja:

- Ulkomaalaistaustaisilla tytöillä on harvemmin harrastus kuin suomalaistaustaisilla tytöillä.
- Vieraskieliset naiset ja miehet ovat työn tai koulutuksen ulkopuolella huomattavasti kotimaankielisiä useammin.
- Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste on selvästi suomalaistaustaisia matalampi ja ulkomaalaistaustaisten naisten vielä huomattavasti matalampi kuin ulkomaalaistaustaisten miesten.
- Sekä maahan muuttaneet naiset että miehet kokevat syrjintää työssä tai työnhaussa selvästi useammin kuin helsinkiläiset keskimäärin.

Sukupuolten tasa-arvon ja kaikkien helsinkiläisten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta on tärkeää huomioida myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvat. Useamman valtakunnallisen kyselyn perusteella on ilmeistä, että he ovat monin tavoin muita haavoittuvammassa asemassa. Heidän tilanteestaan Helsingissä ei ole kuitenkaan juuri lainkaan tutkimustietoa. Sukupuolivähemmistöjen hyvinvoinnin kattavaksi kartoittamiseksi tarvittaisiin kyselytutkimuksissa kohdennettua tiedonkeruuta. Myös laadulliselle tutkimukselle on tarvetta.

Tyttöjen ja naisten osalta tärkeä kiinnittää erityistä huomiota:

- Elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi tuntevien naisten osuus on laskussa: vuoteen 2019 verrattuna osuus on pudonnut reilut kahdeksan prosenttiyksikköä.
- Tytöt liikkuvat selvästi poikia vähemmän. Aikuiset naiset täyttävät terveydellisen liikuntasuosituksen miehiä harvemmin.
- Tyttöillä on mielen hyvinvoinnin ongelmia huomattavasti poikia yleisemmin. Erityisesti 8.- ja 9.-luokkalaisten tyttöjen ahdistuneisuus herättää huolta: reilu kolmasosa kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta.
- Ulkomaalaistaustaisten tyttöjen harrastaminen on muita vähäisempää.
- Naiset kokevat asuinalueellaan liikkumisen viikonloppuillaisin turvalliseksi selvästi miehiä harvemmin.
- Vaikka rikoksesta epäiltyjen alaikäisten poikien määrä on huomattavasti suurempi kuin alaikäisten tyttöjen, myös tyttöjen määrä on kasvanut selvästi vuodesta 2019.
- Naiset ovat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreina huomattavasti miehiä useammin.
- Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on huomattavasti matalampi kuin ulkomaalaistaustaisten miesten. Ero suomalaistaustaisten naisten työllisyysasteeseen on vielä suurempi.
- Naisten palkkatulojen keskiarvo ja mediaani ovat selvästi pienemmät kuin miehillä.
- Erittäin heikko osallisuuden kokemus on yleisempi tytöillä kuin pojilla kaikilla oppiasteilla. Aikuisväestön (20 vuotta täyttäneet) keskuudessa naisten ja miesten välillä ei ole vastaavaa eroa.
- Naisten seksuaalinen häirintä on iso ongelma. Lähes puolet (45 %) 8.- ja 9.-luokkalaisista tytöistä on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua viimeisen vuoden aikana. Useampi kuin joka kymmenes 15–79-vuotias nainen on kokenut seksuaalista häirintää viimeisen vuoden aikana.
- Naiset kokevat syrjintää työssä tai työnhaussa miehiä yleisemmin.

Poikien ja miesten osalta tärkeä kiinnittää erityistä huomiota:

- Lastensuojelun asiakkaista suurempi osa on poikia (53 % v. 2023) kuin tyttöjä.
- Rikoksesta epäiltyjen alaikäisten poikien määrä on huomattavasti suurempi kuin alaikäisten tyttöjen ja kasvanut selvästi vuodesta 2019. Vuonna 2023 poikien osuus kaikista epäillyistä oli noin 72 prosenttia.
- Asunnottomista valtaosa (noin 75 %) on miehiä.
- Nuoret miehet ovat keskimäärin hiukan nuoria naisia useammin työn ja koulutuksen ulkopuolella.
- Koko Helsingin väestön tasolla miesten työllisyysaste on hiukan pienempi kuin naisten.
- Miesten työttömyys on naisia korkeammalla tasolla. Työttömänä olevista miehistä suurempi osuus on pitkäaikaistyöttömiä kuin työttömänä olevista naisista.
- Miehet joutuvat pahoinpitelyrikosten uhriksi selvästi naisia useammin.
- Vaikka naiset ovat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreina yhä huomattavasti miehiä useammin, miesuhrien määrä on kasvanut vuodesta 2019.

Lähteet

- Ahtiainen, Hanna ja Suvi Määttä (2024).** *Ketkä harrastavat ohjatusti? Väestöryhmittäiset ja alueelliset erot ohjattuun harrastustoimintaan osallistumisessa ja siinä tapahtuneet muutokset helsinkiläisillä 8.- ja 9.-luokkalaisilla.* Tutkimuksia 3. Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitieto. Saatavilla: https://www.hel.fi/static/kanslia/Kaupunkitieto/24_10_23_Tutkimuksia_3.pdf
- Attila, Henna, Miina Keski-Petäjä, Marjut Pietiläinen, Laura Lipasti, Juhani Saari & Kimmo Haapakangas (2023).** *Tasa-arvoindeksi / Gender Equality Index 2023 ja 2024.*
- Helsingin turvallisuuskysely (2021).** *Julkaisematon erillispoiminta aineistosta.* Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitieto.
- Högnabba, Stina ja Suvi Määttä (2024).** *Stadin HYTE-barometri 2024. Vuosittainen hyvinvointikertomus.* Tilastoja 2024:3. Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitieto. Saatavilla: [Stadin HYTE-barometri 2024. Vuosittainen hyvinvointikertomus](#)
- Kansalaisareena, Opintokeskus Sivis ja Kirkkohallitus (2024).** *Vapaaehtoistoiminta Suomessa.* Taloustutkimuksen tutkimusraportti. Saatavilla: [ASIAKAS-TYYTYVÄISYYS-TUTKIMUS](#)
- Kela.** *Kelan tietotarjotin: Nuorten naisten uupumus ja mielenterveyden kuormittuminen näkyvät Kelan etuuskien käytössä,* Julkaistu 26.6.2023. Saatavilla: <https://tietotarjotin.fi/uutinen/746898/nuorten-naisten-uupumus-ja-mielenterveyden-kuormittuminen-nakyvat-kelan-etuuskien-kaytossa> [Viitattu:27.11.2024]
- Kempainen, Annu (2024).** *Sähköpostiviesti 22.10.2024.*
- Keski-Petäjä, Miina (2019).** Tilastoja naisista, miehistä ja heteropareista? – Miksi moninaisuus jää virallisissa tilastoissa usein piiloon. *Tieto&trendit-blogi.* Tilastokeskus.
- Kiviruusu, Olli, Klaus Ranta, Maija Lindgren, Henna Haravuori, Yasmina Silén, Sebastian Therman, Jukka Lehtonen, Laura Sares-Jäske, Terhi Aalto-Setälä, Mauri Marttunen, Jaana Suvisaari (2024).** *Mental health after the COVID-19 pandemic among Finnish youth: a repeated, cross-sectional, population-based study.* The Lancet Psychiatry, Volume 11, Issue 6, 451 - 460.
- Kivistö, Kasper (2024).** *Sähköpostiviesti 10.10.2024.*
- L 1329/2014.** *Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta.*
- Lehtonen, J. (2019).** Kun kaksijakoinen sukupuoli ajattelu murtuu – sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus tasa-arvobarometrissa. Teoksessa Teräsaho, Mia & Närvi, Johanna (toim.): *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyysyjä tasa-arvobarometrissa.* Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Lehtonen J, Majlander S, Sares-Jäske L, Jehkoi A, Luopa P (2024).** *Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien 8.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019–2023.* Tutkimuksesta tiiviisti 13/2024. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Lehtonen Jukka (2024).** *Sähköpostiviesti 9.10.2024.*

Mustajärvi, Tuija ja Hanna Ahlgren-Leinvuo (2021). *Sukupuolten tasa-arvo Helsingissä strategiamittareiden valossa.* Tilastoja 2021:5. Helsingin kaupunginkanslia. Saatavilla: [Sukupuolten tasa-arvo - tilannekuva strategiamittareiden valossa](#)

Määttä, Suvi, Taija Savolainen, Minna Paajanen & Sami Kokko (2024). *Helsinkiäisten kokemus oman asuinalueen turvallisuudesta on yhteydessä liikkumiseen ja liikuntapaikkojen käyttöön* (verkkoartikkeli). Helsingin kaupunginkanslia, [Helsinkiäisten kokemus oman asuinalueen turvallisuudesta on yhteydessä liikkumiseen ja liikuntapaikkojen käyttöön | Helsingin kaupunki](#) [Viitattu: 16.12.2024]

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry (2024). *Ei kaikki miehet – mutta liian moni -kyselytutkimuksen tulosten julkistustilaisuus 12.11.2024.*

Salorinne, Minna (2024). *Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023* (verkkoartikkeli). Helsingin kaupunginkanslia, [Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023 | Helsingin kaupunki](#) [Viitattu: 27.11.2024].

Seta (2024). *Sukupuolen moninaisuus.* Saatavilla: <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus> [Viitattu: 18.12.2024]

Sisäministeriö (2023). *Suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt viime vuodesta.* Sisäministeriön tiedote 26.10.2023. Saatavilla: [Suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt viime vuodesta - Sisäministeriö](#) [Viitattu: 16.12.2024]

Tasa-arvovaltuutettu (2022). *Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.* Tasa-arvojulkaisuja 2022:1.

THL(2024a). *Osallisuusindikaattori mittaa osallisuutta -verkkosivu.* Saatavilla: [Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta - THL](#) [Viitattu: 16.12.2024]

THL(2024b). *Sukupuolten hyvinvointi- ja terveyserot -verkkosivu.* Saatavilla: [Sukupuolten hyvinvointi- ja terveyserot - THL](#) [Viitattu: 27.11.2024]

THL(2024c). *Terve Suomi -tutkimus, kuntien lisätiedonkeruu 2023–2024.* Helsingin yksilötason tutkimusaineisto. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

THL / Sotkanet (2020). *Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 20-64-vuotiaat (-2020).* Saantitapa: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szY0NgEA®ion=s07MBAA=&year=sy5zBAA=&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202407081245> [Viitattu: 27.11.2024]

Valtioneuvosto (2022). *Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko 2022.* Valtioneuvoston julkaisuja 2022:49.

Indikaattorit ja niiden tietolähteet

Hyvinvointi, terveys ja turvallisuus

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus (%), perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokkien oppilaat: THL, Kouluterveyskysely

Yksinelävien asunnottomien lukumäärä, 18 vuotta täyttäneet: ARA – Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

Helsinkiäisten liikkumistottumukset: tehtyjen matkojen pääasiallinen kulkutapa, 7–79-vuotiaat: Helsinkiäisten liikuntatottumukset -tutkimus, Helsingin kaupunki.

Lastensuojelun asiakkaat: Helsingin kaupungin lastensuojelun asiakastilastot

Terveysliikuntasuosituksen saavuttavien osuus (%), 20 vuotta täyttäneet: TerveSuomi -tutkimus (2023); Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely (2021)

Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20 vuotta täyttäneet: THL, TerveSuomi -tutkimus; Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021

Elämänlaatunsa (WHOQOL-8) keskimäärin hyväksi tuntevien osuus (%), 20 vuotta täyttäneet: THL, TerveSuomi -tutkimus (2023); Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely (2021); THL, FinSote-tutkimus (2018)

Niiden osuus (%), joilla on ollut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, pohjautuen MFQ-lomakkeen kysymyksiin (perusopetus 4. ja 5. lk): THL, Kouluterveyskysely

Niiden osuus (%), joilla on kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, pohjautuen GAD7-mittariin (perusopetus 8.-9. lk, lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuosi): THL, Kouluterveyskysely

Itsensä usein yksinäiseksi tuntevien osuus (%), perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokkien oppilaat: THL, Kouluterveyskysely

Lasten ja nuorten osuus (%), joilla harrastus, perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokkien oppilaat: THL, Kouluterveyskysely

Turvallisuus

Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt 0-17-vuotiaat: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto

Niiden osuus (%), jotka kokevat olonsa turvalliseksi kävellessään yksin myöhään asuinalueellaan perjantai- tai lauantai-iltoina: Helsingin kaupunginkanslia, Helsingin turvallisuustutkimus.

Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana (%), perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaat: THL, Kouluterveyskysely

Kokenut seksuaalista häirintää viimeisten 12 kk aikana (%), 15–79-vuotiaat: Helsingin kaupunginkanslia, Helsingin turvallisuustutkimus

Pahoinpitelyrikosten uhrin tapaukset: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto

Viranomaisten tietoon tulleet perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrin, yli 18-vuotiaat: Tilastokeskus

Koulutus, työ ja toimeentulo

Vailla perusasteen jälkeistä koulutusta olevat työttömät ja työvoiman ulkopuoliset 16–29-vuotiaat: Tilastokeskus

Työllisyysaste, %, 15–74-vuotiaat: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Ulkomaalaistaustaisten pääasiallinen toiminta. Suomessa vähintään 12 kuukautta asuneet ulkomailla syntyneet 20–74-vuotiaat: Pasi Saukkonen ja Topias Tanska (2024): Suomeen muuttaneet Helsingissä MoniSuomi-tutkimuksen tulosten valossa. Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitietopalvelut.

Työttömät, osuus (%) työvoimasta, 15-74-vuotiaat: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto ja Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto

Pitkäaikaistyöttömät, osuus (%) työttömistä: Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto.

Kokoikäisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvo Uudellamaalla, euroa vuoden 2022 rahassa, palkansaajat: Tilastokeskus, palkkarakennetilasto

Kokoikäisten palkansaajien kokonaisansioiden mediaani Uudellamaalla, euroa vuoden 2022 rahassa, palkansaajat: Tilastokeskus, palkkarakennetilasto

Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti (10–12 kk) saaneiden osuus (%), koko väestö: Kela, Analytiikka- ja tilastoryhmä

Osallisuus ja syrjintä

Nuorten osuus (%), joilla erittäin heikko osallisuuden kokemus, perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaat, lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat: THL, Kouluterveyskysely

Erittäin heikko osallisuuden kokemus (%): THL, TerveSuomi-tutkimus (2023), Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021

Syrjintää sosiaali- tai terveyspalveluissa kokeneet, (%) palveluita käyttäneistä: THL, TerveSuomi-tutkimus (2023) ja MoniSuomi-tutkimus (2022)

Syrjintää työssä tai työnhaussa kokeneet, (%) työssä olleista tai työtä hakeneista: THL, TerveSuomi-tutkimus (2023) ja MoniSuomi-tutkimus (2022)

Esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä kokeneiden osuus (%) ikääntyneistä (75 vuotta täyttäneet): THL, TerveSuomi-tutkimus (2023), THL, FinSote-tutkimus (2020)

Liite 1: Tarkasteluun valikoitujen mittareiden kytkökset kaupungin keskeisiin seurantoihin ja eri elämänalueisiin

Mittari	Mittaristoja, joissa seurataan kyseistä ilmiötä			Elämänalueet, joihin kytkeytyy			
	Strategia	Stadin hyte	Kestävän kehityksen mittarit	Hyvinvointi ja terveys (hyte)	Turvallisuus	Koulutus, työ ja toimeentulo	Osallisuus ja syrjintä
Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat nuoret *	x	x	x			x	x
Terveytensä kannalta riittävästi liikkuvien osuus *	x	x	x	x			
Koettu elämänlaatu *	x	x	x	x			
Koettu turvallisuus *	x	x	x	x	x		x
Helsinkiäisten liikkumistottumukset *	x	x	x	x			
Asunottomuus	x			x	x		x
Lastensuojelun asiakkaat	x			x	x		
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat lapset ja nuoret *		x		x			
Koettu terveys *		x	x	x			
Rikoksista epäiltyjen nuorten määrä *			x	x	x		
Lasten ja nuorten osuus, joilla harrastus *		x	x	x			x
Lasten ja nuorten psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi (3 eri mittaria) *		x	x	x			x
Työllisyysaste *			x			x	
Työttömyysaste *			x			x	x
Pitkäaikaistyöttömät*		x	x			x	x
Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saavat			x			x	
Sukupuolten väliset palkkaerot (keskitulo ja mediaanitulo)			x			x	
Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä		x		x			x
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua		x		x	x		
Osallisuuden kokemus			x	x			x
Lähisuhdeväkivalta			x	x	x		
Väkivaltakokemukset sukupuolittain				x	x		
Syrjintä työssä ja työhaussa						x	x
Syrjintä sosiaali- ja terveyspalveluissa				x			x

* Mittari mukana myös edellisessä sukupuolittaisessa tarkastelussa v. 2021 samana tai samankaltaisena

